

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Radka Kolajová

Registrované partnerství v českém a francouzském právním řádu

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Registrované partnerství v českém a francouzském právním řádu“ vypracovala samostatně a citovala všechny použité zdroje.

Radka Kolajová

V Uherském Brodě

datum: 20. říjen 2013

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce JUDr. Lence Westphalové, Ph.D. především za cenné rady, které mi ochotně poskytla a pomoc při zpracování.

Seznam použitých zkratek

SOHO	Sdružení organizací homosexuálních občanů
ZoRegP	zákon o registrovaném partnerství
ZoR	zákon o rodině
OZ	občanský zákoník (zákon č. 40/1964)
NOZ	Nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012)
ČR	Česká republika
PACS	Pakt občanské solidarity
ESPL	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
EHPS	Evropské hospodářské společenství
LZPS	Listina základních práv a svobod
CC	Code civil des Français
SJM	společné jmění manželů

1. Úvod
2. Základní pojmy
 - 2.1. Rodina, manželství, příbuzenství
 - 2.2. Alternativní formy soužití
3. Homosexualita
 - 3.1. Definice homosexuality
 - 3.2. Homosexuální chování
 - 3.3. Homosexualita a její trestání ve světě a v ČR
 - 3.3.1. Homosexualita ve světě
 - 3.3.2. Vývoj homosexuality v ČR a její trestání do roku 1852
 - 3.3.3. Vývoj homosexuality v ČR a její trestání od roku 1852
 - 3.4. Cesta k přijetí zákona o registrovaném partnerství
4. Registrované partnerství
 - 4.1. Registrované partnerství
 - 4.2. Právní úprava Registrovaného partnerství v České republice
 - 4.3. Vznik registrovaného partnerství
 - 4.3.1. Podmínky vzniku partnerství
 - 4.4. Neplatnost a neexistence partnerství
 - 4.5. Práva a povinnosti partnerů
 - 4.6. Vztah k nezletilým dětem
 - 4.6.1. Pohled společnosti
 - 4.6.2. Právní stav
 - 4.6.3. Otázky osvojení
 - 4.7. Zánik registrovaného partnerství
 - 4.8. Registrace partnerství
5. Registrované partnerství a Nový občanský zákoník
 - 5.1. Část první NOZ a partneři
 - 5.2. Část třetí NOZ a partneři
 - 5.3. Část čtvrtá NOZ a partneři

6. Smlouva o občanské solidaritě (Pakt solidarity)
 - 6.1.PACS – Pakt solidarity (Pacte de solidarité civil)
 - 6.2.Vznik PACS
 - 6.3.Neplatnosti PACS
 - 6.4.Následky vzniku PACS
 - 6.4.1. Závazky mezi partnery
 - 6.4.2. Majetkové vztahy
 - 6.5.Zánik PACS
 - 6.6.PACS a dědění
7. Jiné formy soužití osob stejného pohlaví ve Francii
 - 7.1.Konkubinát
 - 7.2.Manželství
8. Srovnání registrovaného partnerství v ČR a PACS
9. Závěr
10. Přílohy
11. Seznam použité literatury a pramenů

1. Úvod

Vztah a soužití osob stejného pohlaví je dnes stále častěji diskutovaným tématem. Názory na jejich společný život se různí, ale zdá se, že dnes se většina společnosti na homosexuální páry nedívá skrz prsty a v některých státech mohou tyto páry dokonce osvojit děti. Při výběru tématu registrovaného partnerství a paktu solidarity mne inspiroval životní příběh mého nejlepšího přítele, který před několika lety veřejně přiznal svoji odlišnou orientaci a představil mi svého druha. Nedávno se oba rozhodli, že chtějí oficiální vztah a uzavřeli registrované partnerství. Obřadu jsem se samozřejmě účastnila také. Proto je pro mne tato problematika více než zajímavá. Nezúčastněný pozorovatel by pravděpodobně, pomínil-li chybějící nevěstu, nepoznal mezi tradičním svatebním obřadem a uzavřením partnerství žádný rozdíl, protože pro páry stejného pohlaví má velký význam. Druhý z partnerů má ve střídavé péči se svojí bývalou manželkou nezletilé dítě. I úvahám o péči o děti homosexuálními páry je tato práce určena.

Česká republika a Francie jsou dva evropské státy, jejichž právní řády mají ke vztahům homosexuálů rozdílný přístup, jedním z cílů mé diplomové práce je vymezit jednotlivé způsoby a podmínky, jako mohou páry stejného pohlaví svůj vztah legalizovat a zda je možné, aby osvojili dítě.

Tato diplomová práce je v podstatě rozčleněna do tří částí, kdy první část obsahuje českou úpravu registrovaného partnerství. Druhá část pak obsahuje úpravu francouzského občanského zákoníku, týkající se paktu občanské solidarity a ve třetí části jsou tyto dvě úpravy srovnány.

V první části práce se věnuji základním pojmům, jako je „rodina, příbuzenství a manželství“, které je nutno definovat, pro lepší pochopení registrovaného partnerství. Mezi důležité pojmy patří také „nesezdané soužití“, protože je mezi stejnopohlavními páry velice častým jevem. Dnešní přístup k homosexualitě a párům stejného pohlaví prodělal v posledních letech značný vývoj. Historický vývoj, trestání homosexuality a cesta k přijetí zákona o registrovaném partnerství je stručně rozebrána ve třetí kapitole.

Zmíněnému zákonu věnuje tato diplomová práce největší pozornost. Jejím cílem je definování registrovaného partnerství a jeho základní znaky. Zaměřena je také na proces jeho vzniku včetně odpovědi na otázku, zda se jedná o totožný obřad, jako je tomu u vstupu do manželství u heterosexuálních párů. Právě s manželstvím je partnerství často srovnáváno a nejinak je tomu i v mé práci. Zajímavé jsou rozdíly u neplatnosti a neexistence partnerství a manželství, které je v této kapitole také zahrnuto. Nejvíce negativních reakcí v České republice směřuje

k otázce osvojení a výchovy dětí páry stejného pohlaví. V této práci je zpracována jak právní úprava stávající a budoucích, tak pohled společnosti a současné literatury.

V důsledku přijetí nového občanského zákoníku dochází k zařazení rodinného práva přímo do tohoto kodexu. Registrované partnerství sice nakonec nemá v NOZ své místo v úpravě rodiny. Obsahuje ale důležité přechodné ustanovení týkající se právě partnerů a jejich postavení v soukromoprávních vztazích. O vztahu NOZ a zákona o registrovaném partnerství blíže ve čtvrté kapitole.

Nejdůležitější prameny, byly zákony upravující oblast soukromého práva, především zákon č. 40/1964 občanský zákoník (OZ) včetně zákona č.89/2012 občanského zákoníku (NOZ). Důležitým vodítkem mi byl také zákon č. 94/1963, zákon o rodině v komentovaném znění a hlavně zákon č. 115/2006 o registrovaném partnerství včetně literatury o rodinném právu.

Druhá část této práce konkrétně šestá a sedmá kapitola obsahuje francouzskou právní úpravu, jejíž obsah jsem přeložila samostatně, dle znění francouzského Code civil a další literatury. Páry stejného pohlaví ve Francii do nedávna mohly svůj vztah legalizovat pouze uzavřením občanského paktu solidarity tzv. PACS (pacte de solidarité civile). Vzhledem k současné situaci ve Francii jsem zpracovala také problematiku manželství, které v tomto státě od roku 2013 mohou homosexuálové uzavřít.

Závěrečná část práce je srovnáním obou institutů, především hledáním společných a rozdílných znaků a vymezením hlavních výhod těchto svazků.

2. Základní pojmy

2.1. Rodina, příbuzenství, manželství

Rodina je nejstarší jednotkou společnosti, která má významnou sociální funkci. Rodina, tak ji známe dnes, prošla dlouhodobým vývojem. Nejintenzivnější změny zaznamenává v polovině 20. století, kdy dochází k významnému rozvoji. Zlepšením životních podmínek a zvyšováním blahobytu se posilují partnerské vztahy a ženy jsou stavěny na roveň mužům. Stinnou stránkou této akcelerace vývoje rodinného života je zvyšující se počet rozvodů a snižování porodnosti, protože vzniká mnoho rodin pouze s jedním dítětem.¹

Pojem „rodina“, lze definovat v jednotlivých společenských vědách různě. Rodinu můžeme tedy označit za „malou skupinu osob, které jsou navzájem propojeny manželskými a příbuzenskými vztahy, společným způsobem života, kde dospělé osoby jsou odpovědné za výchovu dětí.“² Rodina plní významné společenské funkce. Jde zejména o funkci výchovnou, biologickou, ekonomickou a sociální.³

Dle LZPS je rodina i samo rodičovství chráněno zákonem. Rodiče mají právo vychovávat své děti a stejně tak jejich děti mají právo být vychovávány svými rodiči. Nezáleží na tom, zda se dítě narodí manželskému páru či v osobám žijícím v nesezdaném soužití, každému takovému dítěti jsou zaručena práva stejná.⁴ Evropská úmluva o lidských právech hovoří také o právu uzavřít manželství a založit rodinu. Toto právo svědčí mužům a ženám, jež jsou věkem způsobilí uzavřít manželství v souladu s vnitrostátní úpravou. Jedná se o poměrně strohé ustanovení, které vede k zásadním sporům ve výkladu.⁵

Z pohledu sociologického je manželství v západním světě založeno na romantické lásce a vzájemného souznění partnerů a monogamii, což je předpokladem pro uzavření sňatku⁶.

¹ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. CODEX, 1997, s. 237-238.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 8,9.

² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 9.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Argo, 1999, s. 155, ISBN80-7203-124-4

³ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. CODEX, 1997, s. 237-238

⁴ čl. 32 zákon č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod

⁵ čl. 12 Evropské úmluvy o lidských právech a svobodách „Muži a ženy, způsobilí věkem k uzavření manželství, mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.“ Beck-online. [online]. [cit. 2012-12-26]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>. Problém ve výkladu spočívá v otázce, zda je obsahem článku 12 EÚPL jedno nebo dvě práva. Judikatura Evropského soudního dvora se přiklání spíše k prvnímu názoru, protože se hovoří o „právu“ nikoli o „právech“. Toto ovšem neplatí bezvýjimečně. Ochrana práva uzavřít manželství mohou tedy i osoby, které v budoucnu nehodlá nebo ani nemůže rodinu založit. Dalším problémem ve výkladu představuje pojem „manželství mužů a žen“. Historický výklad pojmu manželství se přiklání spíše k striktně biologickému pojetí. Což je manželství osob pohlaví opačného. Judikatura ESPL se v posledních letech od tohoto pojetí pozvolna odklání a v některých svých rozhodnutích hovoří i o manželství mezi osobami stejného.

⁶ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Argo, 1999, s. 155, ISBN80-7203-124-4

Legální definici rodiny upravuje zákon o rodině jako „trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“⁷ Z této definice lze dovodit jisté pojmové znaky. Prvním z pojmových znaků je trvalost. Je nutno říci, že se nejedná o neomezenost vzhledem k možnosti rozvodu manželství. Dále je třeba, aby manželství bylo založeno způsobem stanoveným zákonem. Manželství vzniká souhlasným prohlášením osob různého pohlaví, před příslušným orgánem. Tímto orgánem je buďto pověřený matriční úřad, orgán církve nebo náboženské společnosti, oprávněný dle zvláštního předpisu. Pojmovým znakem je i nutnost, aby manželství bylo uzavřeno mezi mužem a ženou. Pro osoby stejného pohlaví je zde institut registrovaného partnerství. Vztah těchto dvou osob je rovný, což vyplývá jak z Listiny základních práv a svobod, tak ze zákona o rodině a jde o vztah založený na monogamii. Posledním pojmovým znakem je svobodná vůle osob uzavřít manželství, které má povahu dobrovolného životního svazku. Svobodná vůle může být omezena pouze, např. nezletilostí nebo duševní poruchou. Dobrovolnost vyjadřuje neexistenci právních prostředků k vynucení uzavření manželství. Potřebný není ani souhlas třetích osob.⁸

Příbuzenství je vztah mezi osobami. Takovýto vztah vzniká uzavřením manželství, osvojením, ale i pokrevními vazbami. Příbuzenství vytváří překážku uzavření manželství, způsobuje jeho neplatnost.⁹ Důležitou roli hraje v oblasti dědictví, ale i ve veřejnoprávních vztazích. Rozlišujeme příbuzenství v řadě přímé, kdy jde o vztahy předků a potomků neboli ascendentů a descendentů a příbuzenství v řadě pobočné, kde jde o vztah jedinců, jež mají společného předka, tzv. kolaterální příbuzní a zároveň nejsou příbuznými v řadě přímé. Stupeň příbuzenství je upraven v § 117 občanského zákoníku. Určuje se počtem zrození mezi příbuznými v řadě přímé i pobočné. Osoby jejichž příbuzenský vztah je založen oběma rodiči, jsou příbuzní plnorodí. Naopak osoby, u kterých je tento vztah založen pouze jedním společným rodičem jsou příbuzní polorodí.¹⁰

⁷ §1 odst. 1 a 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

⁸ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s.3 HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 51-55. §3 odst. 1 a 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

⁹ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Argo, 1999, s.155, ISBN80-7203-124-4

§12 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

„ Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá. Neplatnost manželství vysloví soud i bez návrhu.“

¹⁰KNAPPOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné*. Praha: Aspi, 2005, s. 195-196., HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, . s 39., HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 184,185.,

2.2. Alternativní formy soužití

2.2.1. Nesezdané soužití

Nesezdané soužití muže a ženy je nutno odlišovat od manželství. Jde o dlouhodobé společné žití dvou osob různého pohlaví bez uzavření sňatku. V literatuře se můžeme setkat mimo jiné i s názvem „neregistrované heterosexuální partnerství“, známé jsou i lidové názvy „život na psí knížku“ nebo „život na hromádce“¹¹

Z hlediska práv a povinností osob žijících v nesezdaném soužití jsou velmi důležité pojmy obsažené v OZ., např. domácnost (§115), osoby spolužijící (§474 odst.1 a 475 odst.1) nebo osoba blízká (§116), které mají svůj význam především v oblasti dědického práva a závazků, ale například v právu nájemním.¹²

Domácnost představuje trvalé soužití dvou a více fyzických osob, které se společně podílí na hrazení nákladů svých potřeb.¹³ Osoba blízká je „*příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.*“¹⁴ Pojem osoby spolužijící se využívá především v právu dědickém. Takovýmto jedincům vzniká nárok na dědění ze zákona ve třetí nebo čtvrté skupině. Jde o osoby, které žily ve společné domácnosti se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí a pečovaly o zůstavitele nebo byly odkázány na jeho výživu.¹⁵

Stejně jako je tomu u nesezdaného soužití, u termínu druh a družka není v právním řádu zákonná definice. Přesto mají své místo jak v soukromoprávních tak ve veřejnoprávních

§ 117 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů „*Stupeň příbuzenství dvou osob se určuje podle počtu zrození, jimiž v řadě přímé pochází jedna od druhé a v řadě pobočné obě od nejbližšího společného předka.*“

¹¹ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 120.

¹² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo. Brno: Doplněk, 2006, s. 163., zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Význam v nájemním právu pro osoby v nesezdaném soužití mají především pojmy „osoba blízká“ a „společná domácnost“ a to hlavně v případech, kdy dochází k zániku práv k nájmu bytu, např. smrtí jedné z osob. V § 706 Občz je stanoveno, že „zemře-li nájemce a nejde-li o společný nájem bytu, přejdou práva a povinnosti z nájmu na osobu, která žila v bytě s nájemcem ke dni jeho smrti ve společné domácnosti a nemá vlastní byt.“ Zde, pokud by šlo o osobu v nesezdaném soužití, by byl nutný písemný souhlas pronajímatele.

¹³ § 115 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ §116 tamtéž

¹⁵ § 474 odst. 1, 475 odst. 1 tamtéž. Dělení do skupin, jež se podobá skupinám dědickým, využívají i veřejnoprávní normy, a to na poli finančního práva, konkrétně u osvobození od daně dědické a darovací. Příbuzenské vztahy v řadě přímé a nepřímé je uvedeno v první a druhé skupině osob. Úpravu nalezneme v zákoně č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí ve znění pozdějších předpisů. Tyto skupiny jsou tvořeny z osob, jež mezi sebou mají příbuzenské vztahy, především z hlediska ekonomického. Takovéto osoby se na rozvoji takového majetku podílí a je tedy vhodné zlepšit pro ně podmínky.

normách. Trestní řád uznává druha nebo družku jako jedince, jež může využít samostatná obhajovací práva.¹⁶ Další oblasti úpravy jsou, např. v zákonu č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, kde se v § 41 přímo objevuje pojem druha a družky jak rodinného příslušníka, jde o jednu z nejstarších úprav. Tento zákon byl ale zrušen a nahrazen zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. V oblasti sociálního zabezpečení je se termín druh a družka objevuje u společně posuzovaných osob u dávek sociální podpory. U dávek životního a existenčního minima jsou jako společně posuzované osoby považovány i ty, které společně užívají byt. Pod tuto úpravu lze podřadit právě osoby žijící společně bez uzavření sňatku.¹⁷

¹⁶ GREGOROVÁ, Z. - KRÁLÍČKOVÁ, Z. Nesezdané soužití v právním řádu ČR. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 214
HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. České rodinné právo. Brno: Doplněk, 2006, s. 164, zákon č. 141/1961 trestní řád

¹⁷ zákon č. 54/1956 Sb. zákon o nemocenském pojištění zaměstnanců ve znění pozdějších předpisů, § 7 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů, § 4 zákona č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu ve znění pozdějších předpisů

3. Homosexualita

3.1. Definice homosexuality

Nejjednodušeji lze pojem homosexuality vysvětlit jako opak heterosexuality. Homosexuálové jsou tedy osoby, které nepřitahují jedinci opačného pohlaví, ale naopak preferují osoby pohlaví stejného. Nelze ovšem říci, že se homosexuální a heterosexuální chování absolutně vylučuje. Homosexualita není pouze chvilkový rozmar jedince, ale jde o trvalý celoživotní neměnný stav. Chápání homosexuality se odlišuje jak historicky, tak zeměpisně a vždy záleží na vývoji a stavu dané společnosti. Dříve byla dokonce považována za nemoc a dokonce i za deviaci, dnes je ovšem tento názor překonán.¹⁸

3.2. Homosexuální chování a vznik homosexuality

Homosexuální chování je nutno odlišovat od samotné homosexuality. Toto chování nevyklučuje heterosexuální orientaci. Je také závislé na stavu a vývoji společnosti. Některá společenství dokonce zahrnují toto chování i do své výchovy (příkladem jsou pralesy Nové Guineji), což ovšem je ovšem pro naši společnost nepřijatelné i trestné.¹⁹ Důvod, který přiměje jedince k homosexuálnímu chování, může být i obava před sexuálním selháním, ale i vědomá homosexuální prostituce. Opačná situace je běžná v případě strachu před reakcí společnosti, tehdy homosexuálové často dlouhodobě žijí v heterosexuálním vztahu a uzavírají i manželství. Mnohdy nastane situace, kdy v manželství pár zplodí potomka a až po několika letech dojde u jednoho k páru k tzv. „coming outu.“ O vztazích k takovým to dětem viz níže v kapitole o vztazích registrovaných partnerů k dětem.²⁰

3.3 Homosexualita a její trestání ve světě a v ČR

3.3.1 Homosexualita ve světě

V evropských dějinách homosexualita byla zaznamenána již v dobách antiky. Sexuální život mužů se velmi odlišoval od života v jiných etapách evropských dějin. V době pozdější antiky se zrodil nový ideál krásy, který potírá rozdíly mezi muži a ženami. Vzorem je štíhlost a malá vyvinutost ženy. Vliv na rozvoj homosexuality měly také dórské kmeny, jež tolerovaly

¹⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2000, s. 13, 31. FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: nakladatelství Jana Piszkievicze, 2004, s. 83.

¹⁹ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: nakladatelství Jana Piszkievicze, 2004, s. 84.

²⁰ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2000, s. 15, 16.

akty mezi mladými chlapci a dospělými muži. V Athénách se objevuje vztah mezi učitelem „erastem“ a žákem „eromenem“, tedy vztah mezi „milovníkem“ a „milovaným“ se nazýval „pederastie“ (láska k chlapcům). Tento vztah měl vést k tomu, aby se z chlapce stal dospělý muž. Pláton ale popírá ve svém Symposiu, že by se jednalo o sexuální styk mezi chlapcem a učitelem a ponechává jejich vztah pouze na duševní rovině. U žen není v době antiky homosexualita známá. Objevuje se pouze u básničky Sappó, která na ostrově Lesbos založila estétskou školu pro dívky. Kultura starověkého Říma je do jisté míry přejatá a inspirovaná antickou. Z počátku byla tolerována jako jakýsi „řecký zvyk“. Později ovšem ustoupila do pozadí.²¹

S dobou středověku a příchodem křesťanství se přístup k homosexualitě zcela změnil. Od chvíle kdy císař Konstantin Veliký usedl na trůn, začíná období odmítání, popírání a trestání homosexuality. V raném středověku byly trestné činy homosexuálních vztahů souzeny před soudy církevními. Tresty měly obvykle charakter pokání. Daleko přísnějšími tresty byly postihovány akty tzv. „sodómie“ od 11. století. Tyto již byly rozhodovány soudy světskými a byly mnohdy trestány smrtí. Pro území Čech bylo významné vydání Karolinského trestního kodexu z roku 1353, v němž Karel IV. požadoval přísné tresty za homosexuální vztahy.²²

Na území Německa byl v roce 1507 vydán *Constitutio Criminalis Bambergensis*, z něhož vychází i Karel V. *Constitutio Criminalis Carolina* z roku 1532. Tento dokument také považoval homosexuální vztahy spolu se zoofilii za sodómii.²³

3.3.2 Vývoj homosexuality a její trestání v ČR do roku 1852

Do trestního práva na našem území již od středověku zasahují vlivy církve, scholastiky i německého práva. Absence všeobecné platného trestního kodexu v období feudálního absolutismu je řešena užíváním práva městského, které bylo obsaženo v Koldínově zákoníku z roku 1579, který byl závazný jak pro česká města, tak později i pro města

²¹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2000, s. 41,42. FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*, Věrovany: nakladatelství Jana Piszkiwicze, 2004, s. 84.

²² FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: nakladatelství Jana Piszkiwicze, 2004, s. 44. Historie právních postojů k homosexualitě dostupné z <http://www.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>

²³ FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: nakladatelství Jana Piszkiwicze, 2004, s. 44. PROCHÁZKA, Ivo. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online][cit. 15. 3. 2013] dostupné z <http://www.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>.

moravská. Homosexuální styk je i na našem území trestán přísnými tresty, často i trestem smrti.²⁴

Městské právo bylo nahrazeno až tereziánským zákoníkem tzv. Constitutio Criminalis Theresiana, který platil v celé rakouské monarchii. Již v době vydání šlo o zákon zastaralý, který obsahoval pozůstatky feudálního pojetí trestního práva. Při ukládání trestu schází respekt ke společenské závažnosti činu. Trestné činy jsou uspořádány podle závažnosti, kdy největší váhu mají delikty proti Bohu a církevní trestné činy, prohřešky proti panovníkovi a správě země. Až poté jsou upraveny trestné činy proti dobrým mravům a počestnosti, kam právě spadá i homosexuální styk a zoofilie, za které stále hrozí nejpřísnější postih, a to smrt.

S osvícenskou filozofií přichází do české země nové vlivy i na pojetí trestního práva. Josef II. ovlivněn spisem „O zločinech a trestech“ Caesara Beccaria vydává v roce 1787 Constitutio Criminalis Josephina. Tento dokonale propracovaný, stručný a přehledný kodex konečně neukládá za homosexualitu trest smrti. Dle dělení na kriminální a politické delikty řeší tyto prohřešky soudy správní.²⁵

3.3.3. Vývoj homosexuality v ČR a její trestání od roku 1852

Pro trestní právo a jeho vývoj a tedy i pro trestání homosexuálních vztahů je velmi významný rok 1852. V tomto roce byl dne 27.5. patentem císaře Františka Josefa I. přijat trestní zákon č. 117/1852, který v § 129 zakládá trestnost styku s osobami téhož pohlaví.²⁶ Spácháním takového zločinu hrozil trest těžkého žaláře po dobu jednoho roku až pěti let. Rozhodování o nich spadalo do působnosti sborových (krajských) soudů. Násilí, trest či důležitá škoda měly povahu přitěžujících okolností. V těchto případech mohl být udělen až trest doživotního žaláře. Trest těžkého žaláře byl jedním z nejpřísnějších trestů, protože vězněné osoby byly přidržovány železy na nohou. V roce 1876 bylo trestání okovy zrušeno.²⁷ Po vzniku samostatného státu byla převzata dřívější úprava. Zajímavým projevem rakouskouherského vyrovnání byla beztrestnost pohlavního styku mezi ženami na území

²⁴ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 30-33., PROCHÁZKA, Ivo. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online]. ecn.cz [cit. 15. 3. 2013] dostupné z <http://www.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>.

²⁵ tamtéž

²⁶ § 129 zákona č. 117/1852 trestního zákona „Jako zločiny se trestají i způsoby smilstva: I. Smilstvo proti přírodě, tj. a) se zvířaty, b) s osobami téhož pohlaví. Zajímavé je, že pojem smilstvo neměl v té době legální definici a bylo tedy nutno řídit se judikaturou soudů. Úkoly na poli tvorby judikatury před vznikem samostatného státu plnil Vídeňský nejvyšší soudní dvůr a Nejvyšší soud v Brně. Tyto instituce dospěly k názoru, že smilstvem je jakýkoli projev erotiky mezi osobami stejného pohlaví.

²⁷ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vydání. Brno: Host, 2012. s. 19-53.

Slovenska a Podkarpatské Rusi, na rozdíl od úpravy na území Čech, Moravy a Slezska. V období po vzniku první republiky se projevuje nutnost unifikovat trestní právo.²⁸

S myšlenkou vytvoření nového trestního zákona se otevírají dveře snahám o zrušení trestnosti homosexuálního jednání. V této souvislosti se nemohu nezmínit o jedné významné osobnosti. Mezi prvními vystoupil proti trestání homosexuality František Čeřovský, pražský advokát. Tento nadaný právník se zasloužil nejen jako zástupce a obhájce práv homosexuálů, ale nejednou poskytl těmto osobám azyl. Nelehkou situaci se snažil nastínit i veřejnosti. Publikoval v časopisu Právník, kde hovoří o hanbě a opovrhování lidmi s touto „vadou“.²⁹

Od roku 1925 se dvakrát sešla trestní komise, která dala za vznik tzv. Přípravné osnově trestního zákona o zločinech a přečinech zákona přestupkového. Na vzniku se podílel August Miříčka, který do „osnovy“ zařadil i požadavek zrušení trestnosti homosexuálního styku. „Osnova“ mohla být skutečně významným krokem při potírání perzekuce homosexuálů. Bohužel v nadcházejících deseti letech se osud tohoto dokumentu jevil jako velmi nejistý.

Zhruba v roce 1935 začínají zcela nové práce na jiné, novější podobě návrhu trestního zákona. Na návrhu pracoval Oto Scholz, který oproti předchozímu snažení, ponechal styku mezi osobami stejného pohlaví povahu trestného činu. Po několika aktualizacích vznikla tzv. úřednická osnova, která v § 335³⁰ považuje homosexuální styk za nelegální. Tento postup byl pro pracovníky hnutí sexuálních menšin velice bezúspěšný a znamenal krok zpět v dosavadních snahách. K přijetí tohoto návrhu ovšem nedošlo vzhledem k dění v roce 1938 a mnichovskému diktátu.³¹

Po druhé světové válce se život homosexuálů zdá být trochu jednodušší. Tehdejší doba se snažila vyřešit především otázky zločinů páchaných za války. Nicméně optimismus a nadějně vyhlídky vznikající v období 1. republiky, ale i předpoklad, že komunisté, kteří se dostali k moci, zruší trestnost pohlavního styku osob stejného pohlaví, se rozplynuly po roce 1948.³²

²⁸ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vydání. Brno: Host, 2012. s. 19-53.

²⁹ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři...s. 118-121.*

³⁰ §335 1) Kdo vykoná smilné jednání s osobou téhož, bude potrestán tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku

2) Kdo však přiměje osobu téhož pohlaví mladší než osmnáct let, aby s ním vykonala smilné jednání nebo aby na sobě trpěla smilné jednání, nebo kdo k tomu svádí, bude potrestán žalářem do tří let, není-li tento čin trestný přísněji.

3) Kdo provozuje po živnostensku smilstvo s osobou téhož pohlaví nebo kdo se po živnostensku nabízí ke smilstvu s osobou téhož pohlaví, bude potrestán žalářem do jednoho roku do pěti let. (Osnova zákona, kterým se vydává trestní zákon. Praha 1937) viz. SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vydání. Brno: Host, 2012, s. 19-53.

³¹ zajímavá situace vznikla na území, které obsadilo Polsko, zde nebyly homosexuální styky trestné.

tamtéž

³² tamtéž

Přijetím nového trestního zákona č. 86/1950 Sb. byla zachována trestnost a v § 241 můžeme pozorovat podobnost s „úřednickou osnovou“. Liší se především v sazbach, ale koncept je zachován podobný.³³

Vzhledem k tomu, že tehdejší trestní zákon obsahoval mnohá ustanovení postižená stalinistickými vlivy, bylo nutné některé tyto projevy stalinismu upravit. Došlo pouze k dílčím změnám. Až v roce 1961 vznikl nový trestní zákoník, který měl zásadní význam pro tehdejší sexuální menšinu. Tento nabyl účinnost 1. ledna 1962. Zákonem č. 140/1961 Sb. byla konečně zrušená všeobecná trestnost homosexuálních projevů a trestnost byla ponechána pouze styku, jež byl společensky nebezpečný.³⁴ Při projednávání tohoto zákona ve svém vyjádření Jiří Hendrych tajemník UV KSČ mluví o vlivu trestání za homosexuální projevy, o sebevraždách a psychických obtížích, jimiž sexuální menšiny trpí, ale také o roli společenských „organizací“, které budou mít za úkol nápravu těch projevů, které trestné nejsou. Z toho plyne, že novým zákonem nedošlo k liberálnějšímu přístupu k homosexuálům, ale pouze k novému řešení v kontrole tohoto problému.³⁵

3.4. Cesta k přijetí zákona o registrovaném partnerství

Aktivita směřující ke vzniku zákona, jež by legalizoval svazek dvou osob stejného pohlaví, se datují až do porevolučního období. V letech 1992-1993 vláda připravovala nový zákon o rodině. Sdružení organizací homosexuální občanů (SOHO) vypracovala podklady pro zavedení institutu registrovaného partnerství právě do nového zákona o rodině a občanského zákoníku. Ustanovení týkající se osob stejného pohlaví a jejich svazku však byly odmítnuty.³⁶ V roce 1995 se SOHO pokusilo oslovit některé ústavní činitele, jako tehdejšího prezidenta Václava Havla a Václava Klause o podporu ve snaze o zařazení jejich návrhu do úpravy zákona o rodině. Představilo 3 návrhy, a to registrované partnerství, jak pro páry stejného, tak

³³ §241 zákona č.86/1950 Sb. trestního zákona: 1) Pohlavní styk s osobou téhož pohlaví, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok. 2) Odnětím svobody na jeden až pět let bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 a) s osobou mladší než osmnáct let, nebo b) za úplatu. 3) Kdo se nabídne k pohlavnímu styku s osobou téhož pohlavnímu styku s osobou téhož pohlaví za úplatu, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

³⁴ § 244 zákon č. 140/1961 trestní zákon: Pohlavní styk s osobou téhož pohlaví

1) Kdo se po dovršení osmnáctého roku věku pohlavně stýká s osobou téhož pohlaví mladší než osmnáct let, nebo kdo se pohlavně stýká s osobou téhož pohlaví, zneužívá její závislosti, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

2) Stejně bude potrestán, kdo a) pohlavní styk s osobou téhož pohlaví přijme nebo poskytne za úplatu, nebo 2) pohlavním stykem s osobou téhož pohlaví budí veřejné pohoršení

³⁵ SEIDL, Jan a kol. Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti. 1. vydání. Brno: Host, 2012. s. 282.

³⁶ Registrované partnerství [online]. gay.iniciativa.cz [cit. 19.4. 2013] dostupné z <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=74>.

i různého pohlaví (podobný model dnes funguje ve Francii v rámci paktu solidarity), dále variantu partnerství pouze mezi osobami stejného pohlaví nebo zavedení partnerství do úpravy majetkově právních vztahů. Vzhledem ke všeobecně známému postoji Václava Klause k homosexualitě byl návrh vládou zamítnut. Zamítnut by i návrh zákona v roce 1997.³⁷

Dalším pokusem se stal návrh zákona o partnerském soužití osob téhož pohlaví, který obsahoval některé drobné změny vytykané předchozím návrhům. Šlo například o změny v ustanovení, které upravovalo právo cizinců vstoupit do partnerského soužití nebo otázky osvojení. V pořadí čtvrtým návrhem byl další pozměněný zákon o partnerském soužití z roku 2001. Tento byl předložen v době vlády Miloše Zemana. Bylo upuštěno od původního pojetí a původní označení „manžel“ bylo změněno na „partner“. Možnost zrušení partnerství smluvně se nahradila zrušením na základě rozhodnutím soudu. Stejně jako v předchozích debatách došlo na problematiku popírání funkce manželství. V partnerství se totiž založení rodiny nebo adopce nepředpokládá. I tento návrh byl zamítnut.³⁸

V roce 2004 proběhl pátý pokus o prosazení zákona, který byl zamítnut až ve 3. čtení a to o jeden hlas. Nicméně, několik měsíců na to, byl v podstatě stejný návrh předložen znovu, tentokrát už naposledy. Zákon byl tedy konečně schválen a předložen prezidentu republiky.³⁹

Václav Klaus využil svého práva veta. Ve svém vyjádření na mimořádném tiskovém brífinku hovoří především o tom, že 86 hlasujících poslanců nepostačuje ke schválení zákona, který zasahuje do mezilidských a intimních vztahů. Sám potvrdil svůj dlouhodobý, neměnný a konzervativní názor na tuto problematiku.⁴⁰ Za tímto názorem si stojí, jak známo z jeho mnohých prohlášení, dodnes. Toto veto bylo přehlasováno a zákon byl dne 3.4.2006 vyhlášen ve Sbírce zákonů. Účinnosti nabyl 1.7.2006.⁴¹ Pro páry stejného pohlaví v České republice šlo o velký pokrok a satisfakci za bez mála dvacetiletého snažení o legalizaci svých vztahů.

³⁷ tamtéž

³⁸ *Registrované partnerství* [online]. gay.iniciativa.cz [cit. 19.4. 2013] dostupné z <<http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=74>>; Čtvrtek 25. října 2001 [online]. psp.cz, [cit. 19. 4 2013] <<http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/039schuz/s039242.htm>>

³⁹ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vydání. Brno: Host, 2012. s. 456

⁴⁰ KLAUS, Václav. *Prohlášení prezidenta republiky Václava Klause na mimořádném tiskovém brífinku k zákonu o registrovaném partnerství* [online]. Klaus.cz, 16.2. 2006 [cit. 25.4. 2013] <http://www.klaus.cz/clanky/369>.

⁴¹ *Registrované partnerství* [online]. gay.iniciativa.cz [cit. 19.4. 2013] dostupné z <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=74>.

4. Registrované partnerství

4.1 Registrované partnerství

Jak již bylo výše řečeno, přijetí zákonné úpravy svazků osob stejného pohlaví, prošlo dlouhým vývojem, provázely jej mnohé diskuze a odmítavé reakce. Přes všechna úskalí byl přijat zákon č. 215/2006 o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Pro homosexuální páry je to významný počín českého zákonodárce, protože umožňuje legalizovat dlouhodobé vztahy osob stejného pohlaví, které doposud tuto možnost nemohli využít, a tím byly posíleny jejich občanská práva a svobody. Nemožnost právního zakotvení vztahu těchto osob se jeví jako diskriminace, jelikož vykazuje obdobné znaky jako dlouhodobé vztahy heterosexuálů, kteří mají možnost uzavírat manželství dle zákona o rodině. Diskriminace na základě sexuální orientace je v českém právním řádu upravena také v tzv. antidiskriminačním zákoně. Vůči tomuto zákonu má zákon o registrovaném partnerství povahu *lex specialis*.⁴²

Samotné slovo „registrované“ se jeví jako problematické. Společnost obecně preferuje pojmy českého původu. V předchozím návrhu nového občanského zákoníku měl být použit pojem „zapsané partnerství“.⁴³Nynější schválená úprava NOZ úpravu registrovaného partnerství neobsahuje vůbec a zůstane samostatná, což se stalo terčem kritiky.

Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.⁴⁴Uzavřít partnerství nemohou osoby, které jsou vůči sobě v příbuzenském vztahu nebo osoby bez českého občanství. Od uzavírání manželství se odlišuje například tím, že není třeba slavnostního obřadu ani svědků. Po vstupu do RP nevzniká partnerům společné jmění manželů (SJM), ale co se týče dědění, mají stejné postavení, jakoby uzavřeli manželství, a tedy dědí po sobě.⁴⁵Majetkové poměry mezi partnery tedy nemají žádný zvláštní zákonný režim, jako je tomu u manželství. Veškerý majetek, který některý z partnerů nabude před vznikem partnerstvím, spadá i po jeho vniku do jeho výlučného vlastnictví. Společně pořízený majetek je v režimu spoluvlastnictví.

Zahraniční pojetí legalizovaných svazků se různí podle pojetí právní úpravy. Rozeznáváme úpravu manželství osob stejného pohlaví, která se nazývá také „skandinávský model“.

⁴² Zákon č. 198/2009 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 147., HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 518-520.

⁴³ HOLUB, M. Registrované partnerství? Ani ryba ani rak. *Právní rozhledy*, 2006, č. 9.

⁴⁴ §1 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ tamtéž

Takovéto manželství lze tedy uzavřít ve skandinávských zemích, ale také ve Španělsku nebo Nizozemí. V Nizozemí byla před rokem 2001 využívána koncepce registrovaného partnerství, která se objevuje častěji než manželství osob stejného pohlaví. Liší se především podle osob, které jej mohou uzavřít. Buďto mají tuto možnost pouze osoby pohlaví stejného, nebo je úprava i pro osoby pohlaví různého. Odlišovat se může také dle práv a povinností vznikajících po vstupu do RP. Zákonodárce může ponechat právní úpravu obdobnou jako u uzavírání manželství včetně práv a povinností vzniklých nebo využít tzv. enumerační princip, na základě kterého vytvoří jejich výslovný výčet.⁴⁶

4.2 Právní úprava Registrovaného partnerství v České republice

Institut registrovaného partnerství je v českém právním řádu upraven zákonem 215/2006 Sb. ze dne 26. ledna 2006. Tento zákon obsahuje, jak definici registrovaného partnerství, tak jeho vznik a zánik, neexistenci a neplatnost, a dále způsob jakým do něj lze vstoupit. K provedení zákona byla přijata vyhláška 300/2006 ze dne 13. června 2006, kterou se zároveň změnila vyhláška č. 207/2001 přijata k provedení zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení. Zde jde především o ustanovení týkající se postupu při zápisu do matričních knih po uzavření partnerství.

Přijetím zákona o registrovaném partnerství došlo ke změnám v mnoha souvisejících předpisech. Patří k nim zejména, zákon o rodině č. 94/1963 Sb., občanský zákoník č. 40/1964, občanský soudní řád č. 99/1963 Sb. dále je to například, zákon občanských průkazech č. 382/1999 Sb., zákon o evidenci obyvatel a rodných číslech č. 133/2000 Sb. nebo živnostenský zákon č. 455/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů.⁴⁷

Z výše uvedeného vyplývá, že přijetí zákona o registrovaném partnerství ovlivnilo soukromoprávní i veřejnoprávní odvětví práva a význam má nejen v hmotném, ale také v procesním právu.

4.3. Vznik registrovaného partnerství

Partnerství mezi dvěma osobami stejného pohlaví vzniká společným projevem vůle vstoupit do partnerství. Tento souhlasný projev musí být učiněn svobodně a úplně na základě otázky matrikáře. O vstupu do partnerství se sepíše protokol, který podepíší osoby vstupující

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 147-148.

⁴⁷ zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

do partnerství, dále matrikář, případně tlumočnick, pokud je přítomen.⁴⁸ Úprava se podobá ustanovením o uzavření manželství v ZoR. I zde jsou náležitosti prohlášení upraveny zvláště. Ustanovení v občanském zákoníku o právních úkonech se tedy nepoužijí tam kde je speciální úprava. Z toho vyplývá, že pokud by jeden z partnerů neprojevil svůj souhlas, partnerství by nevzniklo.⁴⁹

Na rozdíl od vstupu do manželství, kde je možnost uzavřít jej za přítomnosti zástupce s plnou mocí na místo jednoho z páru, u partnerství se vyžaduje fyzická přítomnost obou partnerů. Vyžadováno je také prohlášení, že ani jednomu z nich nejsou známy okolnosti vylučující vstup do partnerství.⁵⁰

Pro uzavření manželství se vyžaduje mimo jiné, aby byl obřad veřejný, slavnostní a je nutná přítomnost dvou svědků, což bude platit i v rámci úpravy nového občanského zákoníku.⁵¹ V případě uzavření partnerství tomu tak není, což příliš nekoresponduje se záměrem zákonodárce neodsouvat homosexuální páry na „druhou kolej“ a umožnit jim legalizovat vztah.⁵² V drtivé většině případů, ale obřad, svědci a slavnostní pojetí zachováno zůstává, přesto že to zákon nepovažuje. Sama jsem se jednoho uzavření partnerství a příprav obřadu zúčastnila. Myslím, že mohu za oba dnes již registrované partnery říct, že i homosexuálnímu páru velice záleží na tom, aby jejich den byl stejně významný a hezký, jako běžná svatba. Vše proběhlo za účasti svědků i veřejnosti, především blízké rodiny a přátel. Na druhou stranu, mnohdy je situace osob jiné orientace velice složitá. Ne každý má odvalu se svěřit přátelům, někdy není možné říci pravdu ani všem členům rodiny. Dívám-li se na úpravu zákona z této strany, jeví se mi možnost uzavřít registrované partnerství takto diskrétně, beze svědků a jiných osob, jako dobré řešení.

Jak již bylo řečeno výše, k souhlasnému prohlášení dochází před matrikářem, a to na matričním úřadu. Konkrétní úřady jsou stanoveny ve vyhlášce Ministerstva vnitra⁵³. Místní příslušnost je určena dle trvalého pobytu v kraji, alespoň jedné z osob vstupujících do partnerství. U těchto matrik jsou vedeny knihy registrovaného partnerství, které souží

⁴⁸ § 3 ZoRegP, HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 147-149.

⁴⁹ Zákon o registrovaném partnerství ve znění pozdějších předpisů, zákon o rodině komentář 523,⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 149.

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 149.; zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů partnerství; zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹ § 656 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

⁵² HOLUB, M. Registrované partnerství? Ani ryba ani rak. *Právní rozhledy*, 2006, č. 9.

⁵³ příloha č. 1; Vyhláška, kterou se provádí zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, a kterou se mění vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

k zápisům vstupu do partnerství.⁵⁴ Pokud jeden z partnerů nemá trvalý pobyt na území České republiky, je možné uzavřít partnerství na zvláštním matričním úřadě v městské části Brno-střed.⁵⁵ Na rozdíl od manželství je zde vyloučena možnost uzavřít partnerství před obecním úřadem, který není pověřený vést matriky. Upravena je možnost delegace příslušnosti na jiný matriční ze závažných důvodů.⁵⁶

4.3.1 Podmínky vzniku partnerství

Uzavřít registrované partnerství může každý, komu to nezakazuje zákon. Česká právní úprava nedovoluje uzavřít partnerství osobám různého pohlaví, musí jít tedy o dvě osoby stejného pohlaví, dvě ženy nebo dva muži.⁵⁷

Podmínkou je také české občanství, alespoň jednoho z nich. Na rozdíl od uzavření manželství, kde se české občanství nevyžaduje a mohou jej uzavřít i cizinci. Zákaz uzavírat v ČR partnerství cizincům je zdůvodňován velkou různorodostí úprav svazků mezi homosexuály v zahraničí. Pokud by bylo možné uzavřít partnerství mezi cizinci, vznikaly by problémy při uznávání těchto svazků v zahraničí.⁵⁸

Překážkou vstupu do partnerství je příbuzenský vztah mezi budoucími partnery, a to jak v řadě přímé, tak mezi sourozenci.⁵⁹ Tato překážka nastává ve vztahu mezi sourozenci, jež mají oba stejné rodiče, sourozenci plnorodí. Platí ale i pro případy, kdy mají sourozenci společného pouze jednoho rodiče, zde mluvíme o sourozencích polorodých. Analogicky k úpravě manželství lze dovodit, že toto platí i pro případy osvojení. Ze zákona o rodině navíc vyplývá, že v případě osvojení zanikají práva a povinnosti ve vztahu původní rodiny a osvojence. To však neplatí z hlediska biologického, překážka tedy zůstává při osvojení i mezi biologickou rodinou a osvojencem. Důvodem této úpravy, ale na rozdíl od manželství není ochrana potomstva a zákaz incestu.⁶⁰ U homosexuálních párů se nepředpokládá vznik potomstva, úprava má charakter společenský. V ČR se vedou dlouhodobé diskuze o adopci těmito páry. Je otázkou, zda je na toto společnost připravena. Podle mého názoru by bylo vhodné upravit, alespoň možnost adopce u dítěte, které má jeden z partnerů, např.

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář*. 4. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

⁵⁵ §2, 3 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů, HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 149.

⁵⁶ tamtéž

⁵⁷ §4 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů, HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 150.

⁵⁸ §4, HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář*. 4. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

⁵⁹ k příbuzenství více viz kapitola 1., §4 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ § 72 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 40, 527, 528 (§12 ZoR, §4 ZRegP).

z předchozího manželství a je jediným žijícím rodičem takového dítěte. Může se stát, že tento rodič zemře. Druhému partneru nevzniká na dítě žádný nárok, přestože se o něj do té doby společně dlouhodobě starali a dítě nakonec může skončit naprosto zbytečně v dětském domově. O tomto kontroverzním tématu viz kapitola o adopci.

Možnosti uzavřít partnerství mají osoby starší, které dosáhly věku 18ti let, kdy není možné snížit tuto hranici jako u manželství. Důvodem pro snížení věkové hranice je většinou těhotenství nezletilé ženy, což u partnerů není potřeba regulovat zákonem.⁶¹ V sexuální menšině mám několik blízkých přátel. U každého jednoho z nich byla cesta ke „coming outu“ (přiznání orientace na veřejnosti) delší než 18 let. Většina z nich se odhodlala přiznat se svým blízkým, až po dokončení střední školy jiní to nemohou říci veřejně vůbec, kvůli zaměstnání nebo rodině, takže o registraci nemohou uvažovat vůbec. Z tohoto pohledu by byla možnost snížit věkovou hranici pro uzavření partnerství soudem zbytečná.

Partnerství a manželství jsou dva odlišné instituty. Je tedy vyloučeno, aby osoba, která již uzavřela manželství, vstoupila do partnerství a naopak. Samozřejmě platí i nemožnost uzavřít více jak jedno partnerství. Dvojí manželství naplňuje skutkovou podstatu trestného činu uvedenou v § 210 trestního zákoníku.⁶² Partnerství zde uvedeno není, v těchto případech by byla způsobena pouze neplatnost.⁶³

A konečně do partnerství nemůže vstoupit ani osoba, která nemá způsobilost k právním úkonům. Je zřejmé, že zde zákonodárce uvažoval krom úplného zbavení způsobilosti⁶⁴, také částečné omezení způsobilosti k právním úkonům.⁶⁵

4.4. Neplatnost a neexistence partnerství

Úprava neplatnosti a neexistence partnerství do jisté míry vychází analogicky z úpravy neplatnosti a neexistence manželství. Důvody, které mají za následek neplatnost nebo neexistenci partnerství ne vždy však korespondují s úpravou manželství.

Neplatné je partnerství, které sice vzniklo, ale při vstupu do něj zde byla některý ze zákonných překážek, zákazů. Pokud je toto partnerství prohlášeno za neplatné, má se za to, že nevzniklo. Vymezení §6 odst. 1 zákona o registrovaném partnerství není zcela přesné. Jak již bylo řečeno výše, pokud alespoň jeden z partnerů nemá státní občanství České republiky, není

⁶¹ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář.*, s. 41,42 (§13 ZoR).

⁶² § 210 zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář.*, s. 38 (§11 ZoR).

⁶⁴ § 10 zákona č. 40/1964 Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář.*, s. 45 (§14 ZoR).

možné vstoupit do partnerství. Takovéto partnerství neexistuje, přestože by mělo být dle §6 neplatné.

Neplatnost nastává pokud:

- a) jsou partneři v příbuzenském vztahu v řadě přímé nebo jsou sourozenci
- b) věk partnera nedosahuje 18 let
- c) partner nemá plnou způsobilost k právním úkonům nebo
- d) již dříve uzavřel manželství nebo partnerství, které nadále trvá⁶⁶

Co se týče neexistujícího partnerství, tak platí, že partnerství nevznikne, pokud trpí prohlášením podstatnou vadou. Prohlášení je právním úkonem, platí pro něj tedy obecná ustanovení občanského zákoníku. Pojem „podstatná vada“ nemá legální definici v současném právním řádu. Jde o pojem přejatý z návrhu nového občanského zákoníku. Prohlášení je zatíženo podstatnou vadou, jestliže chybí některá z náležitostí projevu vůle. Dle §2 musí být vůle svobodná, úplná a prostá omylu. Nedostatek svobodné vůle může spočívat ve fyzickém násilí (*vis absoluta*), psychickém donucení (*vis compulsiva*), případně v tísní za nápadně nevýhodných podmínek dle občanského zákoníku nebo v bezprávné výhrůžce. Partnerství nevznikne, jestliže bylo uzavřeno na základně údajů, které nejsou pravdivé a tyto byly uvedeny úmyslně v dokladech potřebných pro vstup do partnerství. Údaje takto uvedené z nedbalosti mají za následek neplatnost.⁶⁷

Odlišná úprava v zákoně o rodině se projevuje v několika případech. Dle zákona o rodině je manželství neplatné v důsledku bezprávné výhrůžky nebo omylu v povaze právního úkonu nebo v totožnosti osoby. Naopak partnerství v těchto případech vůbec nevznikne (neexistuje), jde o přísnější pojetí. Stejná je úprava v případě, kdy nedojde k vzájemnému projevu souhlasu. Tato vada způsobuje neplatnosti jak v manželství, tak i v partnerství.⁶⁸ Neplatnost i neexistenci partnerství prohlašuje soud. Prohlášení neexistence partnerství má účinky *ex tunc*, naopak neplatnost *ex nunc*. Aktivní legitimace k podání návrhu má ten, kdo prokáže právní zájem na věci. V důvodové zprávě k zákonu je uveden jeden z partnerů, případně příbuzný, např. potomek, ale může jít například o manžela nebo partnera, pokud je zde překážka manželství nebo partnerství, které trvá.⁶⁹ Soud může vyslovit neplatnost či neexistenci i bez

⁶⁶HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář..*, s. 530; HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 153; zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář..*, s. 529, 530.

⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 159.

⁶⁹ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář..*, s. 531; zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

návruhu. Podobná úprava je i zákonu o rodině u prohlášení, že tu manželství je, či není a u prohlášení manželství za neplatné.⁷⁰

Účinností nového občanského zákoníku se na úpravě neplatnosti a neexistenci partnerství nic nemění na rozdíl od úpravy manželství. De lege ferenda dochází k několika změnám, již nehovoříme o neplatnosti a neexistenci, ale o neplatném a zdánlivém manželství. Zdánlivé manželství vůbec nevznikne, a to v případě, kdy projev vůle směřující ke vstupu do manželství nebo v průběhu obřadu nespĺňuje náležitosti, na nichž je nutno trvat. Že manželství není, může soud vyslovit i ex offio. Vada projevu by v partnerství měla za následek jeho neexistenci.

Neplatné je manželství, které bylo uzavřeno, přestože jeho vzniku brání či bránila zákonná překážka. Neplatnost vyslovuje soud na návrh osoby, jež osvědčí právní zájem a neučiní tak, pokud manželství zaniklo nebo byla překážka napravena. Do doby než soud prohlásí jeho neplatnost, se považuje za platné. Tuto možnost má soud podobně jako v účinné úpravě v případě, že manželství bylo uzavřeno pod nátlakem hrozbou násilí nebo samotným násilím, dále v důsledku omylu v totožnosti potencionálního manžela anebo v jednání vedoucímu k jeho uzavření. Ex offio pak soud prohlásí neplatnost pro překážku již existujícího jiného trvajícího manželství, partnerství nebo jiného obdobného svazku, který byl uzavřen v zahraničí nebo pro překážku příbuzenství. Ve srovnání s partnerstvím tedy neplatnost nastává v podobných případech s výjimkou omylu, při kterém by partnerství vůbec nevzniklo, neexistovalo by.

4.5. Práva a povinnosti partnerů

4.5.1 Osobní práva a povinnosti

Zákon o registrovaném partnerství uvádí nepřilíš široký výčet práv a povinností partnerů. Ustanovení o společných právech a povinnostech uvádí, že partneři mají stejná práva a stejné povinnosti. Základ pro toto ustanovení tvoří Listina základních práva svobod, je ale zjevně převzato ze zákona o rodině (§ 18, od 1.1. 2014 pak § 687 an. NOZ), kde jsou vyjmenována vzájemná práva a povinnosti manželů. Konkrétní práva a povinnosti, jako je povinnost společně žít, věrnost, respektování důstojnosti, vzájemně si pomáhat zákon o registrovaném partnerství neuvádí, protože jde o obsah manželství dlouhodobě uznávaný společností. Nicméně vzájemnou pomoc nalezneme v ustanoveních o vyživovací povinnosti mezi partnery. Samozřejmě zde není uvedena ani povinnost společně pečovat o děti.

⁷⁰ tamtéž

U partnerství se nepředpokládá plození potomků a vytvoření rodiny ve smyslu zákona o rodině.⁷¹

O společném soužití partneři rozhodují společně oba. V případě, že se nedohodnou o podstatných věcech, mají možnost podat návrh k soudu, který o nich rozhodne, i toto je převzato ze zákona o rodině z § 20.⁷² Pokud jde o úpravu v NOZ, mluví o rozhodování záležitostí rodiny a konkrétně vyjmenovává i umístění domácnosti rodiny, kdy je preferována dohoda manželů i v NOZ je možnost nesouhlas jednoho z páru o podstatných otázkách nahradit rozhodnutím soudu, pokud nemá k nesouhlasu vážné důvody, případně není-li projevem schopný.

Partneři jsou oprávněni se vzájemně zastupovat v běžných záležitostech. Jde zejména o běžná plnění, pokud není stanoveno ve zvláštním zákoně něco jiného. Právo zákonného zastoupení je doslovně převzato ze zákona o rodině (§ 21). Oba partneři jsou solidárně zavázáni z jednání jednoho z nich v běžných záležitostech.⁷³ Toto platí pro závazky vzniklé v době, kdy partnerství trvá, ale i v případě, že později zanikne nebo je prohlášeno za neplatné. Opět je podobná úprava u manželství.⁷⁴ Tyto účinky nenastanou v případě, že si je jiná osoba vědoma toho, že je partner v jednání s ní vyloučil, a to výslovně způsobem, jež nevzbuzuje pochybnosti.⁷⁵

4.5.2. Vyživovací povinnost mezi partnery

Na úvod je třeba říci, co se rozumí pojmem „výživné“. Legální definici v českém právním řádu nenalezneme, ale judikatura uvádí, že jde o „zabezpečování potřeb mezi subjekty rodiněprávního vztahu.“⁷⁶ Partneři mají vzájemnou vyživovací povinnost. Úprava je v podstatě shodná s vyživovací povinností mezi manželi⁷⁷, a to jak co do rozsahu, úpravy péče o domácnost, obecných ustanovení o započtení a splatnosti pohledávek. Shodně je upravena i

⁷¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o registrovaném partnerství. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 37, č. 2, s. 18 – 24; čl. 1. Listina základních práv a svobod; HOLUB, M. Registrované partnerství? Ani ryba ani rak. *Právní rozhledy*, 2006, č. 9; V NOZ byla rozšířena definice vzájemných práv a povinností manželů ještě o vzájemnou podporu a udržování rodinného společenství.

⁷² HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o registrovaném partnerství. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 37, č. 2, s. 18 – 24.

⁷³ V NOZ je úprava vzájemného zastupování a obstarávání záležitostí rodiny upravena odděleně. Stejně jako v účinném zákoně o rodině jsou manželé oprávněni a zavázáni z právního jednání společně a nerozdílně, což neplatí v případě, kdy druhý z manželů (ten který nejednal) nesouhlasí. Právní následky takového jednání může na návrh vyloučit soud v případě, že se nejedná o běžné záležitosti rodiny. V případech, které nejsou běžné, je nutný souhlas obou, který lze nahradit rozhodnutím soudu, v dosavadní úpravě je nutno toto dovozovat. Navíc je výslovně stanoveno, že se tyto ustanovení netýkají manželského práva majetkového.

⁷⁴ § 9 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁵ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář.*, s. 61,62 (§21 ZoR).

⁷⁶ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář.*, s. 459 (§ 93 ZoR).

⁷⁷ tato úprava zůstala v NOZ nezměněna

přednost vyživovací povinnosti mezi partnery, která má přednost před vyživovací povinností dětí. Vyživovací povinnost je postavena na principu, že partneri mají právo na stejnou kulturní a hmotnou úroveň, což znamená, že částka, která zůstane partnerům po odečtení nákladů na bydlení a pravidelných plateb, má být využívána spravedlivě oběma partnery. Vzhledem k tomu, že se zde nevychází ze společného jmění manželů, které u partnerů nevzniká, je úprava vzájemné vyživovací povinnosti velmi důležitá.⁷⁸

Před neplnění vyživovací povinnosti chrání partnera jeho aktivní legitimace podat návrh u soudu na určení jejího rozsahu. Řízení je osvobozeno od soudních poplatků, aby nebyl odejmut partneru přístup k soudu. Většinou takovou žalobu podává ten, který je méně solventní. Obsah podání je třeba řádně odůvodnit. Je nutné popsat svoji životní úroveň, uvést důvod, proč návrh podává a co jej opírá. Partner také může uvést důkazy týkající se výše příjmů a výdajů.

Řízení o určení výživného je řízení sporné. Důkazní břemeno zatěžuje navrhovatele. Je tedy třeba aby uvedl všechny rozhodné skutečnosti a důkazy pro podporu svých tvrzení. Soud tyto důkazy provede. Ne vždy je možné přesně uvést přesné částky příjmů a výdajů druhého partnera, protože je, např. tají. Tehdy je na soudu, aby jej vyzval k předložení daňového přiznání nebo účetnictví. Jednodušší je situace, kdy je partner zaměstnaný, složitější pokud je podnikatelem. Výše výživného určuje soud obvykle součtem příjmů obou partnerů a odečte všechny důležité a pravidelné příjmy na chod domácnosti. Z výpočtu vzejde částka, jež se vydělí dvěma. Pokud je částka partnera, kterou má k dispozici, v nepoměru s vypočtenou částkou, soudy žalobě vyhoví a vysloví povinnost druhého partnera platit výživné. Soud při stanovení částky přihlíží také k péči o společnou domácnost. Je zřejmé, že takovýto soudní spor je předzvěstí zrušení registrovaného partnerství.⁷⁹

4.5.3 Vyživovací povinnost po zrušení partnerského soužití

V případě, že je zrušeno registrované partnerství, má partner právo požadovat, pokud není schopen se sám vlastní činností živit, aby mu druhý partner přispíval na výživu. Po zrušení partnerství jsou totiž oba z páru povinni živit se samostatně. Toto ustanovení chrání finančně slabšího. Na výživném se mohou dohodnout buďto sami nebo na návrh rozhoduje soud. Dohoda nemá předepsanou písemnou formu, nicméně je vhodné sepsat ji, podpisy není třeba ověřovat úředně. Soudní řízení se stejně, jako u výživného za trvání partnerství zahajuje

⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář..*, s. 533 (§ 10 ZRegP); KOVÁŘOVÁ, D. *Rodina a výživné, Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. Praha: Leges, 2011. s. 54.

⁷⁹ Kovářová, D. *Rodina a výživné, Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. Praha: Leges, 2011. s. 54.

na návrh, nelze tedy zahájit ex offio. Jde o řízení sporné a je osvobozeno od soudních poplatků. Soud přihlíží k majetku navrhovatele, jeho možnostem žít se samostatně, ale například i tomu, zda se druhý partner bezdůvodně nevzdal lukrativního zaměstnání. Jsou stanoveny dvě podmínky, jež je nutno splnit, pro přiznání výživného po zrušení partnerství, a to:

1. Partner se po zrušení partnerství není schopen sám žít – může mít jak subjektivní tak objektivní charakter. Neschopnost žít se sám tedy může být dána vysokým nebo nízkým věkem, zdravotním stavem, ale i vysokou mírou nezaměstnanosti v regionu, kde partner žije.

2. Nejedná se o požadavek příspěvku na výživu, poměry obou tedy nemusí být stejné. Stejný rozsah výživného (tedy zachování stejné životní úrovně obou) může soud přiznat partneru v případě, že se na trvalém rozvratu nepodílel a byla mu způsobena závažná újma, nicméně ani v tomto případě soud nezahajuje řízení z moci úřední, ale je nutno učinit podání na soud. Navíc je nezbytné, aby partner toto požadoval, protože soud může přiznat výživné pouze do výše požadovaného rozsahu. Toto výživné soud může přiznat, až na dobu tří let po zániku partnerství Jde o tzv. tvrdostní klauzuli.⁸⁰ I tato forma výživného má přednost před vyživovací povinností dětí vůči rodičům. Právo na něj zaniká dnem, kdy povinný partner zemře nebo je prohlášen za mrtvého. Nárok na výživné zaniká tehdy, kdy oprávněný partner uzavře manželství nebo nové partnerství. Navíc mají bývalí partneři možnost uzavřít spolu dohodu o jednorázové částce, která má být vyplacena oprávněnému partneru. I v tomto případě nárok na pravidelné výživné zaniká.

Pro obě formy výživného platí společná ustanovení §12 n. zákona o registrovaném partnerství. Jedná se o obdobnou úpravu jako v zákoně o rodině. Jak již bylo řečeno výše, soud při určování výživného bere v úvahu majetkové poměry, možnosti a schopnosti povinného a důvodné potřeby povinného. Zkoumá také, zda se povinný nevzdal záměrně zaměstnání nebo jinými slovy nemrhá financemi.⁸¹ Výživné se nepřizná v případě, že by bylo v rozporu s dobrými mravy. Pojem dobrých mravů obsahuje obecná pravidla morálky, legální definice neexistuje, je nutno dovodit jej z judikatury a posuzuje je soudce. V rozporu s dobrými mravy je např. situace, kdy je jeden z partnerů nevěrný, druhého opustí a poté žádá výživné. Obě formy výživného se poskytují v pravidelných částkách, které se opakují.

⁸⁰ KOVÁŘOVÁ, D. *Rodina a výživné, Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. Praha: Leges, 2011. s. 55. HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář..*, s. 534.

⁸¹ §12 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

Započtení je možné pouze na základě dohody. Toto právo se nepromlčuje, ale jednotlivá plnění ano. Změnit nebo zrušit rozhodnutí lze pouze soudní cestou.⁸²

4.6. Vztah k nezletilým dětem

4.6.1. Pohled společnosti

Přestože přirozenou cestou mezi registrovanými partnery není možné zplodit potomka, nezřídka se stává, že jeden nebo oba z páru jsou rodiči nezletilého dítěte. Jak již bylo uvedeno výše, často vznikají situace, kdy homosexuální jedinci uzavírají manželství, ať už ze strachu z reakce okolí na jejich orientaci nebo v případě, že sami svoji homosexualitu popírají. S postupem času se většina společnosti nedívá na homosexuální páry, tak jako tomu bylo dříve. S odporem a pohrdáním vůči těmto lidem se setkáváme naštěstí méně. Přizná-li po letech manželství manžel či manželka svoji orientaci obvykle oběma nezbyvá nic jiného, než se rozvést.

Je zřejmé, že není nutné uzavřít manželství proto, aby si homosexuálové mohli pořídit dítě. U lesbických párů tento problém v podstatě nevzniká, protože si obě mohou dítě pořídit v podstatě kdykoli. Problematické je naopak pořízení dítěte, pokud se jedna o partnery mužského pohlaví, protože adopce resp. osvojení je u registrovaných partnerů vyloučeno. O tomto viz.kapitola o adopcích a o adopcích ve Francii.

V posledních letech se o vztazích k nezletilým dětem hovoří velmi často. A to nejen z hlediska rodičovství, ale i informování nezletilých o homosexuálech. K tomuto tématu se váže několik knih, které jsou určeny právě nezletilým dětem a jejich rodičům. Jednou z těchto knížek je příběh pro děti Jura a Lama, jejíž autorkou je Markéta Pilátová, pochází z Kroměříže, je hispánského původu a studovala na filozofické fakultě Univerzity Palackého. Jde o velmi úspěšnou autorku jak knih pro dospělé, tak pro děti. Jura a Lama je příběh o chlapci, který má dvě maminky a žije s nimi na farmě v Jestřábníkách. Mámy Jula a Jola mají spolu syna Juru a farmu, kde chovají ovce a lamy. Malá Jura má nejlepšího kamaráda kocoura Micifu. Kniha je moderní pohádkou, která se nesnaží toto téma dramatizovat. Jde o čtivý zábavný příběh, který je určen jak dětem, které sami mají dvě maminky, což bezesporu není tradiční model rodiny, tak dětem které žijí v běžné rodině s tátou a mámou. Těmto Jura a Lama zajímavým způsobem představí rodiny s homosexuálními rodiči.⁸³

⁸² HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář.*, s. 535.

⁸³ *Jura a jeho dvě maminky* [online] ceskatelevize.cz, 23 .6. 2012 [25.7. 2013]. dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/183301-jura-a-jeho-dve-maminky/>, PILÁTOVÁ, Markéta. *Jura a Lama*. Praha: LePress, 2012.

Dalším novinkou v literatuře tentokrát v zahraniční je kniha König und König v českém překladu Princ a princ. Jde o počin nizozemské autorky Lindy de Haan a ilustrátora Sterna Nijlanda. O novinku jde pouze pro české čtenáře, protože kniha vyšla už v roce 2002 a v roce. V České republice se konala sbírka, jejíž cílem bylo podpořit překlad a vydání pohádky v českém jazyce, protože všechna nakladatelství odmítla překlad vydat, kvůli riziku nízké výnosnosti.⁸⁴ Jde v podstatě o klasický příběh. Stará královna by se ráda odebrala do zasloužené penze, ale aby mohl její syn usednout na trůn, musí se oženit. Jak tomu v klasických pohádkách bývá, na hradě začínají námluvy a sjíždí se princezny z okolí. Příběh by skončil pravděpodobně klasicky, kdyby se princ nezamířil do bratra jedné z princezen. Nakonec vše dopadne dobře jako v každé správné pohádce, až na jeden podstatný rozdíl, princ si nevezme princeznu, ale prince. Snad se ČR dočká brzy i pokračování této pohádky, ve kterém si princové adoptují dítě.⁸⁵

4.6.2. Právní stav

Každý rodič má ze zákona rodičovskou zodpovědnost vůči svým dětem. Nejinak je tomu i v případě, že je rodičem osoba v registrovaném partnerství, statusový vztah nemá na rodičovskou zodpovědnost vliv. Úprava §13 ZoRegP je projevem boji proti diskriminaci homosexuální menšiny. Stejně tak lze dítě svěřit do péče takového rodiče. Tento partner je povinen zajišťovat vývoj dítěte, chránit důsledně zájem dítěte, k čemuž slouží možnost přiměřeného použití výchovných prostředků. Takto nesmí dojít k dotčení důstojnosti a je třeba dbát na ochranu zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. V daném ustanovení se mluví o tom, že partner je povinen zajistit vývoj dítěte, na rozdíl od ZoR i NOZ, což se může jevit jako povinnost navíc vůči osobám, jež jsou rodiči a žijí sami.⁸⁶ Rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům, ale pokud je dítě v péči jednoho z partnerů podílí se na jeho výchově i partner druhý, pokud žijí oba ve společné domácnosti. Vztahují se na něj i povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti tedy ochrana vývoje a výchovy dítěte.⁸⁷

⁸⁴ ELBEL, Adéla. *Vydání gay pohádky Princ a Princ* [online] Hithit.com [25.7. 2013]. dostupné na <https://www.hithit.com/cs/project/80/vydani-gay-pohadky-princ-a-princ?variant=a>

⁸⁵ ELBEL, Adéla. *Vydání gay pohádky Princ a Princ* [online] Hithit.com [25.7. 2013]. dostupné na <https://www.hithit.com/cs/project/80/vydani-gay-pohadky-princ-a-princ?variant=a>

⁸⁶ HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 536 (§13 ZoRegP)

⁸⁷ §34 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, §856 zákon č.89/2012 Sb. občanský zákoník, § 13 odst. 3 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

4.6.3. Otázky osvojení

Vzhledem k tomu, že jde o otázky de lege ferenda, zdá se mi vhodné tuto podkapitolu rozpracovat pouze ve vztahu k novému občanskému zákoníku. Pokud dojde k legislativním krokům, které by to umožnily je zřejmé, že se stávající úpravy zákona o rodině nedotkne, protože je vysoce pravděpodobné, že v té době již nebude platný.

NOZ se odklání v pojetí osvojení od povahy náhradní rodinné péče. Důvodová zpráva se mimo jiné zmiňuje o tom, že valná část osvojení spočívá v případech, kdy je osvojitelem manžel rodiče dítěte, ale nejedná se pouze o právo pečovat o dítě, nýbrž změny statusové.⁸⁸

Podle mého názoru s přihlédnutím k situaci v České republice a k postoji společnosti k otázkám adopce homosexuálními páry, je právě možnost osvojení dítěte partnerem rodiče dítěte prozatím maximum, které by bylo možné v budoucnu prosadit.

NOZ stejně jako stávající úprava nedovoluje osvojení mezi příbuznými v linii přímé a mezi sourozenci, což neplatí v případě náhradního mateřství. Důvodová zpráva dále uvádí, že nejčastěji je využíváno mezi příbuznými. Náhradní mateřství je v podstatě další možností pro homosexuální ženy, jež si chtějí pořídit dítě ale pouze v případě, že neuzavřely registrované partnerství, protože dle ZRegP nesmí být osvojitelem partner v případě, že partnerství trvá.⁸⁹

Jak již bylo zmíněno výše, je aktuálně velice často probírána otázka možnosti adopce homosexuálními páry a to nejenom na území ČR, ale i na poli Evropské Unie. Těmito otázkami se zabýval nejednou Evropský soud pro lidská práva, který několikrát rozhodl, že zákaz osvojení se jeví jako diskriminační.

Nedávno médiu proběhla zpráva o krocích Viktora Paggia ze strany LIDEM, který hodlá možnost osvojení prosadit i v ČR. Samozřejmě vzhledem k závažnosti takového kroku se ozývají jak hlasy souhlasné, tak hlasy, které tuto možnost striktně odmítají, ostatně stejně tak tomu bylo i v době, kdy byl přijímán samotný zákon o registrovaném partnerství.

Samotný návrh novely zákona o registrovaném partnerství byl již předložen poslanecké sněmovně a obsahuje novelu § 13 a jeho doplnění o spojení „s výjimkou osvojení dítěte partnera.“ Nejde tedy o návrh, který by požadoval adopci jakéhokoli dítěte. Pro osvojení by se měly užít ustanovení NOZ § 800an. a dítě by mělo postavení společného dítěte partnerů.⁹⁰

Je namístě, abych vyjádřila vlastní názor k této otázce. Homosexuálové mají vlastní svazky, na mnohých místech světa mohou uzavírat manželství, mají vlastní průvod i vlastní místa, kde

⁸⁸ ELIÁŠ, K. a kol, Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012

⁸⁹ ELIÁŠ, K. a kol, Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012 (§13/2)

⁹⁰ Sněmovní tisk 1080/0, část č. 1/4

Novela z. o registrovaném partnerství [online] www.psp.cz [cit. 30.7. 2013] dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1080&CT1=0>

se setkávají. Mají mít i vlastní děti? A co společnosti je tento krok připravena? Sama se kloním k názoru ESPL, minimálně pokud jde o případy, kdy druhý partner biologickým rodičem dítěte. Zakazovat druhému partneru osvojení jen z důvodu homosexuality (jak tomu v našem právním řádu bezesporu je, protože existence partnerství je automatickou stopkou pro osvojení) je diskriminační.

Na druhou stranu nejde jen o téma právní. Je třeba posoudit i zájmy dítěte. Jaký vliv bude mít jeho život výchova homosexuálním párem. Slyšela jsem názor „Dejme dítě raději do domova, než „jakémukoli“ rodiči.“ S tímto také nemohu souhlasit. Nelze přeci odsuzovat takové páry předem, není přece možné říci, že kdo bude mít na dítě jako rodič špatný vliv. Každý jeden z nás se učí být rodičem až poté, co se mu dítě narodí nebo co si dítě osvojí. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že i heterosexuální rodič může být rodičem špatným, ale nikdo mu předem nezakazuje se rodičem stát. Naopak jeden z mých blízkých přátel, o kterém jsem již mluvila, je partnerem muže, který je sám biologických otcem malého chlapce. V situaci, kdyby zemřela matka tohoto chlapce, nevidím žádný důvod k tomu, proč by neměl mít možnost si osvojit syna svého partnera. Rozhodně by byl tomuto chlapci lepším otcem jako homosexuál, než byl mně otec můj, který je sice heterosexuál, ale alkoholik a gambler.

4.7. Zánik registrovaného partnerství

Registrované partnerství může zaniknout následkem právní události nebo právního úkonu. Takovouto právní událostí je smrt jednoho z partnerů a to ke dni úmrtí. Právním úkonem vedoucím k zániku partnerství může být buďto prohlášení jednoho z partnerů za mrtvého, tento právní úkon má veřejnoprávní povahu, anebo rozhodnutí soudu o zrušení partnerství. Zde dochází k zániku ke dni právní moci rozhodnutí. Příslušným soudem je obecný soud žalovaného, což je okresní soud v obvodu, kde má partner bydliště, případně v místě, kde se zdržuje nebo má úmysl se zdržovat nebo v místě pracoviště. Ve srovnání se zánikem manželství se jedná o podobné způsoby, protože manželství zaniká buďto rozvodem tedy s ingerencí soudu nebo smrtí jednoho z manželů nebo prohlášení za mrtvého, jde o úpravu zákona o rodině. V NOZ je pak stanoveno, že manželství zaniká z důvodů stanovených zákonem, čímž jsou myšleny důvody uvedeny výše.⁹¹

⁹¹§14,15 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů, FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 130., §84,85, 87 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 zákon o rodině, důvodová zpráva strana 759-760.

K tomu, aby soud rozhodl o zrušení, je třeba podat návrh, jež má povahu žaloby o osobním stavu. Partner, který žádá o zrušení, musí prokázat, že partnerský vztah již fakticky netrvá. Přestože ze zákona nejsou partneři povinni žít spolu je podstatou partnerského svazku společné žití, proto je nutno prokázat právě skutečnost, že partneři spolu nežijí. Toto není třeba dokazovat v případě, že se druhý z partnerů k návrhu připojí, tehdy není nutné, aby soud zkoumal, zánik vztahu a partnerství svým rozhodnutím zruší. U rozvodu manželství je také třeba rozlišit situaci, kdy se druhý z manželů k návrhu na rozvod připojí, tehdy není třeba prokazovat tzv. kvalifikovaný rozvrat, tedy že manželství je hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.⁹²

V případě, že bylo vydáno prohlášení za mrtvého, může nastat situace, kdy se zjistí, že ten, kdo byl prohlášen za mrtvého, je stále naživu. Tehdy se partnerství obnoví a má se za to, že vůbec nezaniklo. Pokud druhý z partnerů ale mezitím uzavře partnerství nové, takováto obnova nenastane. Účinnosti NOZ se v případech, kdy osoba, která byla prohlášena za mrtvou nadále žije, nepřihlíží k prohlášení za mrtvého a nově se ani manželství ani registrované partnerství neobnovuje.⁹³

S lidskou smrtí je spojováno dědictví. Nejinak je tomu i v případě úmrtí partnerů. Přijetím zákona o registrovaném partnerství došlo ke změně občanského zákoníku, kde je dědictví upraveno. Partner byl zařazen do první dědické skupiny vedle dětí a na roveň manžela zůstavitele. Samostatné dědění manžela v první skupině není možné a stejná úprava platí i pro partnera, jsou tedy zařazení i ve skupině druhé. Nedědí-li tedy děti ve skupině první, dědí partner ve druhé skupině spolu s rodiči zůstavitele, případně s osobami spolužijícími⁹⁴ a vzniká mu nárok nejméně na polovinu dědictví. V NOZ sice došlo k rozšíření dědických skupin na šest, úprava pro manžela potažmo partnera, ale nebyla dotčena.⁹⁵

Uzavřením registrovaného partnerství nevzniká společný nájem bytu, ale partner má právo užívat byt, který je v nájmu druhého partnera. Zrušením partnerství zanikne i právo nájmu bytu pro pozůstalého partnera, této situaci se dá předejít uzavřením smlouvy o společném

⁹² platí jak v ZoR tak v NOZ

⁹³ 15,16,17 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů, FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 130., §80 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 76 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ §9 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 131. zákon č. 89/2012 Občanský zákoník § 1635 an.

nájmu bytu. Pokud takováto smlouva neexistuje a jeden z partnerů zemře, je třeba, aby bylo prokázáno, že pozůstalý s ním ke dni úmrtí žil ve společné domácnosti a nemá vlastní byt.⁹⁶

Pro manželství typické SJM u partnerů nevzniká. Majetkové vztahy pro případ zániku partnerství se řídí úpravou podílového spoluvlastnictví v občanském zákoníku.⁹⁷

4.8 Registrace partnerství

Registrací partnerství se rozumí evidence fyzických osob, které na území ČR vstoupily do partnerství, vedená v knize registrovaného partnerství. Registrace spadá do působnosti matričních úřadů, krajských úřadů a ministerstva. Příslušný matriční úřad má za úkol vést knihu registrovaného partnerství, sbírku listin ke knize registrovaného partnerství, poskytuje výpisy z této knihy tzv. doklad o partnerství. Na příslušné matrice je možné do knihy a sbírky listin nahlédnout, pořizovat z ní výpisy a opisy a požádat o vydání potvrzení o údajích ve sbírce listin.⁹⁸

Krajský úřad pak zajišťuje nejméně jednou ročně kontrolu vedení knihy registrovaného partnerství a sbírky listin na matrikách ve vlastním správním obvodu. Mezi další úkoly krajského úřadu spadá vedení a aktualizace sbírky listin (včetně nahlížení do ní a pořizování výpisů a opisů) a vydává potvrzení o údajích v ní uvedených. Ministerstvo pak bdí nad výkonem působnosti orgánů samosprávných celků.⁹⁹

K provedení zákona o registrovaném partnerství byla vydána vyhláška ministerstva vnitra č. 300/2006 Sb., která zároveň mění vyhlášku č. 207/2001 Sb. k provedení zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, která byla poté ještě v roce 2008 změněna. Tato vyhláška určuje příslušné matriční úřady, před kterými lze učinit prohlášení o vstupu do partnerství.¹⁰⁰ Matriky podávají partnerům informace, které písemnosti a doklady je třeba předložit a jaké kroky je třeba učinit.

Pár, který chce vstoupit do partnerství, musí nejdříve vyplnit předepsaný tiskopis¹⁰¹ a předložit jej na příslušné matrice, tam také musí prokázat svoji totožnost připojením rodného listu, dokladu o státním občanství, výpis z evidence obyvatel místě trvalého pobytu a rodném stavu případně jiné dokumenty, jako rozsudek o rozvodu. Stejnou povinnost má i cizinec,

⁹⁶ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 130., § 700n. zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁷ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 133.

⁹⁸ § 18, 19, 20 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ § 21, 22 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰ příloha č. 1

¹⁰¹ příloha č. 2

pokud chce v ČR vstoupit do partnerství, navíc musí předložit potvrzení o způsobilosti ke vstupu do partnerství ne starší 6 měsíců. V případě, že cizinec nemá povolen na území našeho státu pobyt, je povinen předložit matričnímu úřadu potvrzení vydané Policií České republiky o oprávněnosti pobytu v ČR s výjimkou občanů EU, EHSP nebo jejich rodinných příslušníků. U osoby neslyšících, němých nebo těch, které nemluví či nerozumí českému jazyku, musí být přítomen tlumočnick.¹⁰²

Vstup do partnerství podléhá zpoplatnění, ale pouze v případech, kdy do partnerství vstupují osoba nebo osoby, které nemají trvalý pobyt na území České republiky. Pokud má trvalý pobyt na území ČR alespoň jeden z páru, činí výše poplatku 2000 korun. Nemá-li ani jeden z páru trvalý pobyt je výše poplatku stanovena na 3000 korun. Za vydání potvrzení o způsobilosti ke vstupu do registrovaného partnerství v cizině nebo s cizincem se pak platí 500 korun. Páry, které chtějí prohlášení o vstupu do partnerství učinit u jiného než příslušného matričního úřadu, jsou povinny zaplatit poplatek 1000 korun.

Samotné prohlášení podepisuje mimo osob vstupujících do partnerství také matrikář, případně tlumočnick je-li třeba, aby byl přítomen. Matriky vedou knihy registrovaného partnerství, do kterých se učiněná prohlášení zapisují. Zápisy se pak provádějí na základě protokolu o prohlášení a veřejných listin.¹⁰³

Knihy je tvořena z tiskopisů. Údaje v knihách nejsou veřejné. Matriční úřad je povinen činit opatření k zabezpečení ochrany údajů v nich obsažených a chránit je před zničením nebo poškozením. Knihu pak uchovává po provedení posledního zápisu po dobu 75 let, poté se archivuje. Poté, co je proveden zápis se vydává doklad o partnerství.¹⁰⁴

¹⁰² §23 až 26 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³ § 32 zákona o registrovaném partnerství.... „za veřejnou listinu podle tohoto zákona se považuje listina, která osvědčuje skutečnosti zapisované do knihy registrovaného partnerství, pokud byla vydána státním orgánem nebo orgánem územní samosprávy v mezích jejich pravomoci, nebo listina, která byla zvláštním právním předpisem za veřejnou listinu prohlášena, anebo listina, která se za veřejnou považuje podle zvláštního právního předpisu nebo podle mezinárodní smlouvy.

¹⁰⁴ zákon č.115/2006 Sb. o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

5. Registrované partnerství a Nový občanský zákoník

Ačkoli představuje nový občanský zákoník významný mezník v české úpravě soukromého práva, registrované partnerství v něm nebude ani po rekodifikaci obsaženo. Institutu partnerství bude nadále ponechána úprava v samostatném zákoně na rozdíl od manželství, které je součástí hlavy o právu rodinném v občanském zákoníku. Což ovšem neznamená, že by na partnery nebylo pamatováno.

Pro vztahy vzniklé po uzavření partnerství bude mít velký význam především § 3020 z části páté o ustanovení společných, přechodných a závěrečných, který zní: „*Ustanovení části první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.*“ Z tohoto vyplývá, že s výjimkou druhé části týkající se rodinného práva, se na partnery vztahuje mnoho ustanovení i v novém občanském zákoníku.

5.1. Část první NOZ a partneri

Partnerství je soukromoprávní institut. Z tohoto důvodu i pro jeho úpravu platí zásady soukromého práva, které jsou příkladmo vyjmenovány v §3 odst. 2, konkrétně se zde mluví o zvláštní zákonné ochraně rodiny, rodičovství a manželství. Dle přechodného ustanovení tedy požívá zvláštní právní ochrany i registrované partnerství.¹⁰⁵

Hlava druhá části první je věnována osobám a konkrétně se o partnerech zmiňuje v definici osoby blízké, která zahrnuje také partnera stejně jako stávající účinný občanský zákoník.¹⁰⁶ NOZ obsahuje nově změnu pohlaví. Jde o otázky, které mají bezesporu k homosexualitě velice blízko. O změnu pohlaví jde v případě, kdy chirurgicky dojde k přeměně pohlaví a zároveň jsou znemožněny reprodukční funkce. Takováto změna pohlaví nemá vliv na osobní status člověka, ani na jeho majetkové poměry, ale následkem změny je zánik manželství nebo partnerství.¹⁰⁷

Přechodné ustanovení nelze použít v případě § 30 NOZ, které se týká zletilosti. Mohlo by se zdát, že lze použít obdobně odstavec druhý, kde je řečeno, že „*Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství.*“¹⁰⁸ Plné svéprávnosti před dovršením osmnáctého roku věku cestou uzavření registrovaného partnerství není

¹⁰⁵ §3020, §3 odst. 2 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁶ §22 § zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 116 č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷ §29 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸ §30 odst. 2 tamtéž

možné, protože zákon o registrovaném partnerství výslovně stanoví v § 4, že jej lze uzavřít nejdříve po dosažení 18 let.¹⁰⁹

Část zákoníku o osobách se zabývá i duševními poruchami. Na rozdíl od účinné úpravy rozlišuje různé stupně poruch u člověka a myslí i na osoby jejichž postižení má jen nízkou míru. Není-li míra duševní poruchy příliš vysoká, není nutné bezpodmínečně jmenovat opatrovníka, ale je zde možnost využití rozhodovat se za pomoci podpůrce. Tuto funkci bude v budoucnu zajisté moci plnit i partner, ale pouze za podmínky existence soudně schválené smlouvy, která má zamezit zneužití oprávnění z této funkce vyplývající.¹¹⁰ Brání-li ovšem porucha zletilé osobě právně jednat může jej jeho partner také zastupovat, ale zastoupení se týká jen obvyklých záležitostí dle životních poměrů zastoupeného.¹¹¹

V NOZ jsou také blíže upraveny otázky nezvěstnosti a domněnky smrti. Osoba, která je svéprávná, která odejde ze svého bydliště a nepodá o sobě dlouhodobě zprávu, ale není důvod k tomu pochybovat o tom, že je stále na živu, může být prohlášena za nezvěstnou. Návrh na prohlášení za nezvěstného může podat osoba, která projeví ve věci právní zájem, např. manžel tedy i partner. Podobně může partner dát návrh na prohlášení a mrtvého, pokud lze o člověku mít důvodně za to, že zemřel. Jak bylo již řečeno výše, v případě, že se zjistí, že osoba prohlášena za mrtvou je naživu, její partnerství se neobnovuje.¹¹²

Další oddíly týkající se osob se zaměřují na ochranu jména, bydliště a hlavně na ochranu samotné osobnosti. Vliv může partner uplatit ve vztahu k druhému partneru, došlo-li k zásahu do jeho práva na jméno nebo bylo-li toto právo zpochybněno. Pokud je dotčený nepřítomen, nebo nezvěstný, pro nesvéprávnost nebo nemůže-li se z jiného důvodu domáhat ochrany, má mimo jiných osob i partner domáhat aby bylo od zásahu upuštěno nebo aby byly odstraněny následky. Domáhat se ochrany může partner i při zásahu do příjmení, ale pouze v případě, že jde o důvody, které spočívají v zájmech rodiny.¹¹³ Vznikne-li nemajetková nebo majetková újma, jsou nároky na náhradu řešeny v rámci úpravy závazků z deliktu.¹¹⁴

Pod právní ochranou je i lidské tělo po své smrti. Není-li po smrti uloženo na pohřebišti, má partner právo na vydání jeho ostatků, neurčil-li zemřelý za života jinou osobu. Člověk je

¹⁰⁹ §4 zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰ § 45, §46 zákon zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, důvodová zpráva str.57

¹¹¹ ELIÁŠ, K. a kol, *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 58 (§49)

¹¹² §66, § 71, §76 zákon č zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ §78 tamtéž

¹¹⁴ ELIÁŠ, K. a kol, *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 63

oprávněn rozhodovat o svém pohřbu. Pokud neprojeví vůli o svém pohřbu, rozhoduje o něm jeho partner. Náklady jsou pak hrazeny z pozůstalosti.¹¹⁵

NOZ výslovně stanovuje zákaz zásahu do integrity člověka bez jeho souhlasu. Mohou ale nastat situace, kdy není sám schopen projevit vlastní vůli. Má-li tento partnera, tak se vyžaduje v těchto případech jeho souhlas. To není nutné, pokud je stav člověka naléhavý a je ohrožen na životě.¹¹⁶ V této souvislosti může například dojít i k převzetí osoby do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu. Toto je nutno ohlásit partneru a to neprodleně.¹¹⁷

Novinkou v občanském zákoníku je institut opatrovnické rady. Pokud jde o samotného opatrovníka, který se ustavuje pro případy, kdy je to třeba k ochraně zájmů člověka, je při výkonu opatrovnictví omezen v § 458, ve kterém je zakázáno právně jednat za osobu v záležitostech vzniku a zániku manželství a tedy i partnerství. Zmíněná opatrovnická rada se ustavuje na žádost opatrovance nebo osob jeho blízkých (tedy i partnera). Zvolený opatrovník svolá nejdříve schůzi osob blízkých a přátel, kteří rozhodují o konání schůze. Ta pak jmenuje jednotlivé členy rady, jejíž členem může být jedině osoba, která projevuje o opatrovance dlouhodobý zájem, což je bezesporu také partner. Tato rada pak v podstatě plní kontrolní funkci nad konáním opatrovníka, v některých otázkách je pak nutné aby si opatrovník vyžádal s úkonem souhlas rady (např. změna bydliště opatrovance).¹¹⁸

5.2. Část třetí NOZ a partneři

Část třetí NOZ je věnována absolutním majetkovým právům. V této části se užije přechodné ustanovení například v rámci vydržení. Ve vztazích mezi manžely a tedy ani mezi partnery vydržecí doba neběží a ani nepočíná běžet, dokud manželství nebo partnerství trvá.

Po vzniku registrovaného partnerství nevznikají žádné specifické majetkové vztahy, jako je tomu u manželství, kde vzniká společné jmění manželů. Vznik spoluvlastnictví mezi partnery vyloučen není. Nově dle NOZ nemají spoluvlastníci zákonné předkupní právo. Toto právo jim náleží pouze v případě, že k založení spoluvlastnictví došlo pořízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností, jež nelze od počátku ovlivnit, a to po dobu šesti měsíců. Pokud by ovšem byl podíl převáděn na partnera, nemohou jej ostatní spoluvlastníci využít.¹¹⁹

Účinností nového občanského zákoníku dojde k významnému rozšíření dědického práva, vzniknou nové instituty a nové možnosti při pořizování pro případ smrti. Přijetím

¹¹⁵ §92, §114 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁶ §93, § 98, § 99 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁷ §104 tamtéž

¹¹⁸ §458, §465, §472 tamtéž

¹¹⁹ §1115 an. tamtéž

přechodného ustanovení o partnerech došlo vyřešení diskutabilní otázky dědické nezpůsobilosti. V účinném znění není jasné, zda zákonodárce ve výčtu osob, proti kterým nesmí být spáchán trestný čin, vynechal osobu partnera záměrně nebo zda je možné jej postavit analogicky na roveň manželu. V ostatních ustanoveních totiž zákonodárce tehdejší přijetí zákona o registrovaném partnerství postavení partnera reflektoval.¹²⁰ Dle NOZ je „z dědického práva vyloučen ten, kdo se dopustí činu povahy trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu...“. Taxativní výčet osob tedy zůstal zachován, ale díky přechodnému ustanovení je do tohoto výčtu zahrnut i partner.¹²¹

Dalším novým institutem v NOZ je mimo jiné možnost doložky k závěti. Zůstavitel má možnost uvést v závěti podmínky, doložení času nebo příkazy. Toto právo je omezeno příkazem, který by zněl na povinnost uzavřít či neuzavřít manželství nebo aby manželství zrušil či v něm setrval. Stejně omezení se uplatní i v případě, že by chtěl zůstavitel někoho ovlivnit v otázkách partnerství.¹²²

Partneři dále mohou uzavřít dědickou smlouvu, v níž se vzájemně povolávají k dědění ve formě veřejné listiny. Jejich vůle je omezena povinností ponechat volnou alespoň jednu čtvrtinu pozůstalosti. Zrušením partnerství se tato smlouva neruší, nestanoví-li něco jiného, ale lze se domáhat jejího zrušení soudem.¹²³ Dědění ze zákona je v NOZ rozšířeno na šest skupin, kde partner spadá do první případně do druhé skupiny.¹²⁴ Pozůstalému partneru svědčí také právo na slušnou výživu po dobu šesti týdnů po smrti druhého partnera.¹²⁵

5.3. Část čtvrtá NOZ a partneři

V rámci závazků se role partnera uplatní například v případě nájemní smlouvy a to v úpravě nájmu bytu. Pokud nejde o společný nájem bytu a jeden z partnerů zemře, přejde nájem bytu na druhého partnera, pokud nemá vlastní byt a byl-li členem jeho domácnosti. Význam má osoba partnera i v případě, že je sám pronajímatelem bytu. V případě smlouvy o nájmu uzavřené na dobu neurčitou má možnost vypovědět smlouvu v tříměsíční výpovědní době, potřebuje-li byt pro svého příbuzného nebo pro příbuzného svého partnera v přímé linii

¹²⁰ §469 zákon č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů . „Nedědí, kdo se dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho manželu, dětem nebo rodičům...“

¹²¹ §1481 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹²² §1551, 1552 tamtéž

¹²³ 1582 an. tamtéž

¹²⁴ § 1635, 1636 tamtéž

¹²⁵ §1665 tamtéž

či ve vedlejší v druhém stupni. Vypovědět nájem může i v případě, že byt hodlá užívat sám nebo jeho partner, který se chystá ho opustit, nebo pokud bylo partnerství zrušeno.¹²⁶

V NOZ se objevuje nové pojetí závazků z deliktů. Škoda se bude hradit primárně uvedením v předešlý stav a až nebude-li to dobře možné nebo na přání poškozeného, bude hrazena v penězích. Za nemajetkovou újmu bude náležet přiměřené zadostiučinění. Zvláštní případ tvoří nemajetková újma, která je způsobena jednomu partneru úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zavržení hodné nebo porušením povinnosti z hrubé nedbalosti. Partner sám může žádat náhradu, ale vedle něho má právo na náhradu i druhý partner pokud důvodně pociťuje tuto újmu jako osobní neštěstí a nelze ji jinak odčinit.¹²⁷

Jde-li o náhradu újmy na přirozených právech člověka, je škůdce povinen nahradit útrapy partneru pokud druhého partnera usmrtil nebo při zvlášť závažném ublížení na zdraví, tak aby plně vyvážil jeho utrpení.¹²⁸

¹²⁶ § 2279, § 2288 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁷ §2951, §2971 tamtéž

¹²⁸ §2958 tamtéž

6. Smlouva o občanské solidaritě (Pakt solidarity – PACS)

6.1. PACS (Pact solidaritě civil)

Zahraniční úpravy vzájemných vztahů mezi osobami stejného pohlaví se svým přístupem liší. Rozlišujeme případy:

1. Osoby téhož pohlaví mají možnost uzavřít svazek, který je nazván manželství a má stejné právní následky. Tuto možnost mají homosexuální páry například ve Španělsku a od nedávna také ve Francii.
2. Nejde-li o manželství, nazývá se oficiální vztah mezi osobami „registrované partnerství“, tato úprava je mimo jiné i v České republice, ale pouze mezi stejným pohlavím. Může mít i povahu partnerství mezi osobami pohlaví různého.
3. Speciální úpravu má pak Francie a to právě v rámci smlouvy o občanské solidaritě.¹²⁹

Smlouva o občanské solidaritě (Pact civil de solidaritě/PACS) je ve Francii začleněna přímo v občanském zákoníku (Code civil - CC). PACS spadá do Knihy první, která je věnována osobám, konkrétně do Hlavy třinácté, která má název PACS a konkubína, kapitola první článek 515, který je rozdělený do sedmi odstavců.¹³⁰

A jaké kroky má učinit občan České republiky, který se rozhodne uzavřít PACS ve Francii? Matriky v ČR nevedou pouze informace o matričních událostech v České republice. Pokud se občan rozhodne uzavřít pakt solidarity, může požádat zvláštní matriku v Brně (Úřad městské části Brno-střed) o provedení zápisu, která poté vydá doklad o registraci partnerství. Český právní řád ale nezná institut registrace osob pohlaví různého, pokud tedy nastane situace, kdy občan ČR ve Francii uzavře PACS s osobou opačného pohlaví matrika zápis neprovede.

PACS je smlouva uzavřená dvěma fyzickými osobami, které jsou zletilé a jsou pohlaví rozdílného nebo pohlaví stejného sloužící k organizaci jejich společného života.¹³¹ Ve Francii je PACS využíváno více mezi heterosexuálními páry. Homosexuálové jej využívali, protože neměli možnost až do nedávna uzavřít manželství.¹³² Uzavřít PACS mohou pouze osoby zletilé (majeur). Osoby nezletilé nebo emancipované¹³³ pakt solidarity uzavřít nemohou.¹³⁴ Za

¹²⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006, s. 147-148.

¹³⁰ VISIGNER, Radek. PACS – elegantia iuris nebo promarněná šance?. *Právní Rozhledy* 23/2006 str. 847.

¹³¹ Code civil, article 151-1

¹³² *Évolution du nombre de mariages et de pacs conclus jusqu'en 2012* [online]. insee.fr [cit. 30.7. 2013] http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATTEF02327

¹³³ Pojem emancipace náš stávající právní řád neupravuje. Nový občanský zákoník, ale zahrnuje právě i úpravu emancipace. O osvobození bude moci požádat nezletilec, který dosáhl šestnácti let. Francouzský právní řád se věnuje emancipaci v článku 413. Bez dalšího se emancipovaným nezletilec stává uzavřením manželství. Bez uzavření sňatku může být nezletilý „osvobozen“ po dosažení 16-ti let věku na základě rozhodnutí poručnického soudce na žádost rodičů. Na žádost jednoho pouze pokud druhý nemůže projevit svoji vůli. Dále rozhodne na žádost shromáždění rodiny (conseil de famille). Sám nezletilec o emancipaci u soudu žádat nemůže.

určitých podmínek, může pakt uzavřít i zletilá osoba pod ochranou. Francouzský právní řád rozlišuje opatrovnictví (*curatelle*)¹³⁵ a poručenství (*tutelle*). Zletilý pod ochranou opatrovníka musí obdržet povolení od svého opatrovníka (kurátora). Nevydá-li jej kurátor, lze o povolení požádat soudce pověřeného stanovením poručenství pro nespěprávného dospělého člověka (*juge de tutelle*). Tento soudce povolení uděluje i zletilému pod poručenstvím. V případě potřeby jej uděluje rodinné shromáždění.¹³⁶

6.2. Vznik PACS

K uzavření paktu občanské solidarity strany, vypracují dohodu a předloží ji k registraci společně s nezbytnými dokumenty. Pro dohodu není stanovena obligatorní podoba. Místo registrace je závislé na zemi, kde mají společné bydliště. Je-li společné bydliště ve Francii, osoby uzavírající pakt učiní společné prohlášení u úředníka specializovaného soudu prvního stupně (*greffe du tribunal d'instance*) v obvodu, kde se společně rozhodli umístit společné bydlení, brání-li tomu závažná překážka, u soudu prvního stupně v obvodu, kde má jeden z páru bydliště. Právě v případě závažných překážek se úředník může přesunout do místa bydlení jedné ze stran, aby zaregistroval pakt, protože jej nelze uzavřít v zastoupení a je nutné osobní účasti.¹³⁷ Dohodnout se strany mohou i u notáře. V případě, že se společné bydliště stran nachází v zahraničí a alespoň jedna ze stran má francouzskou národnost, činí se prohlášení buďto před diplomatickými zástupci nebo na francouzských konzulátech.¹³⁸

Dohoda je projevem vůle uzavřít PACS. Stany mají možnost upravit v ní způsob, jakým se budou podílet na společném životě i podmínky pro majetkový režim. Oba z páru mají povinnost předložit rodný list, průkaz osvědčující identitu (např. občanský průkaz - *carte nationale d'identité*) a čestné prohlášení, že není aktuálně v jiném paktu solidarity. Dále čestné prohlášení o společném bydlišti, jehož adresa musí korespondovat a příslušným soudem.

V případě, kdy se jedna ze stran narodila v zahraničí a má zahraniční národnost, předloží osvědčení o tom, že neuzavřela PACS, které není starší než šest měsíců a nebylo vydáno dříve

Ani emancipovaný po účinnosti NOZ nebude moci uzavřít registrované partnerství v ČR stejně, jako to není možné ve Francii u PACS.

¹³⁴ *Pacte civil de solidarité (Pacs)* [online]. Service-Public.fr [cit. 1.8. 2013]. Dostupné na <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

¹³⁵ *curatelle* i *tutelle* je upravena v *code civil* v článku 440. *Curatelle* se nařizuje v případě, že zletilý není schopen sám právně jednat a je třeba jej kontrolovat při závažných právních úkonech soukromého života a ochrana zákona není dostatečná. *Tutelle* se pak použije, není-li *curatelle* dostačující.

¹³⁶ <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

¹³⁷ *Code civil*, article 515-3

¹³⁸ *Code civil*, article alinéa 7

než před třemi měsíci. Vydává jej úředník obecného soudu prvního stupně v Paříži (greffe du tribunal de grand instance de Paris). Dále předloží dokumentaci obvyklou vydanou diplomatickými zástupci nebo konzuly, předmětem je osvědčení, že státní příslušník je svobodný, zletilý dle právního řádu svého státu a způsobilý.¹³⁹

Po předložení potřebných dokladů a ověření údajů v nich, úředník, notář nebo zahraničí úředník zaznamená prohlášení. Notář navíc poskytne doklad o registraci. V principu mohou prokázat partneri existenci PACS potvrzením o dohodě a tři dny po zaregistrování předložením výpisu z rodného listu, do kterého se PACS také zaznamenává. Notář, úředník, diplomat nebo konzul je povinen učinit kroky ke zveřejnění uzavření PACS. Je povinen učinit oznámení matrikáři (officier d'état civil) u kterého je evidováno narození partnera. Uzavření PACS se také poznamená do rodného listu.¹⁴⁰

6.3. Neplatnost PACS

Jak bylo řečeno výše, pakt solidarity mohou jak osoby stejného, tak osoby různého pohlaví, které jsou zletilé. Po sankci neplatnosti PACS není možné zaregistrovat dohodu:

1. mezi osobami svázány příbuzenskými vztahy:
 - a) mezi ascendenty a descendenty v přímé linii¹⁴¹
 - b) mezi spojenci (alliés)¹⁴²
 - c) v řadě přímé a mezici kolateráty¹⁴³ až do třetího stupně.
2. osoby, které nejsou svobodné
 - a) pokud jeden nebo oba z páru již vstoupil do manželství
 - b) pokud jeden nebo oba z páru již uzavřeli PCAS¹⁴⁴

6.4. Následky vzniku PACS

6.4.1. Závazky mezi partnery

Partneři, kteří vstoupili do paktu solidarity, jsou zavázáni ke společnému životu, stejně tak jako k vzájemné materiální podpoře a k vzájemné podpoře (např. v situacích, kdy je ten

¹³⁹ Circulaire n° 2007-03 CIV du 5 février 2007 relative à la présentation de la réforme du pacte civil de solidarité page 5,6

¹⁴⁰ Circulaire n° 2007-03 CIV du 5 février 2007 relative à la présentation de la réforme du pacte civil de solidarité page 9,10. Code civil 515-3-1

¹⁴¹ ascendenti v přímé linii jsou předkové např. rodiče prarodiče, descendenti v řadě přímé potomci např. děti, vnuci.

¹⁴² osoby spřízněné na základě aktu manželství, ale bez pokrevního příbuzenství např. tchýně, švagr

¹⁴³ příbuzní v řadě pobočné do třetího stupně např. teta, strýc

¹⁴⁴ Code civil, article 515-2

druhý nemocný nebo nezaměstnaný). Materiální podpora se dělí proporcionálně mezi partnery podle jejich finančních schopností, ale nic nebrání tomu, aby si strany v dohodě ujednaly jiné podmínky. Partneři jsou dále solidárně zavázáni za dluhy vzniklé některému z nich v případě výdajů nutných pro zabezpečení běžného společného života. Nicméně, tato solidarita se netýká nadměrných výdajů jednoho z párů.

Není-li stanoveno ve smlouvě něco jiného, každému z páru je zachována správa, požívání a svobodná dispozice s osobním majetkem, i za dluhy vzniklé před uzavřením PACS je partner odpovědný samostatně.¹⁴⁵

Vliv má PACS také na otázky bydlení. Je-li partner nájemcem bydlení, ve kterém společně žijí, a zemře nebo opustí společné bydlení, přejde na druhého nájemní smlouva. Je-li partner vlastníkem bydlení, které bylo určeno jako jejich společné, a zemře, má druhý bez dalšího poživací právo k bydlení a nábytku, jež je součástí pozůstalosti, po dobu jednoho roku.¹⁴⁶

PACS má důsledky i právu sociálním. Nehradí-li jeden z partnerů nemocenské pojištění, pojištění pro případ manželství nebo životní pojištění a druhý je tímto pojištěním krytý, může druhý požívat výhody z tohoto pojištění. Partner má přednost před dětmi a předky svého partnera na částku, jež se vyplácí v případě úmrtí osobám, které jím byly vyživovány (capital décès).¹⁴⁷

6.4.2. Majetkové vztahy

Původní úprava majetkových vztahů fungovala tak, že majetek nabytý před uzavřením PACS spadal do výlučného vlastnictví partnera, pokud prokázal datum jeho nabytí nebo pokud jej nabyl darem nebo děděním. Majetek nabytý za trvání PACS zůstal ve spoluvlastnictví, kdy každý měl poloviční podíl. Od 1.1. 2007 majetkový režim partnerů, kteří uzavřeli PACS, funguje na principu separace majetku každého z partnerů, na rozdíl od francouzské úpravy manželství, kde páru vzniká ze zákona společné SJM.¹⁴⁸ Každý z partnerů má možnost jakkoli prokázat, že ve vztahu k druhému partneru nebo třetí osobě, má výlučné vlastnictví k majetku. Majetek, u kterého není možné prokázat výlučné vlastnictví, náleží partnerům do spoluvlastnictví. K movitým věcem ve výlučném vlastnictví je partner využívat své právo správu, poživací právo a poživací vůči druhému nebo třetím osobám.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Code civil, article 515-4

¹⁴⁶ Pacte civil de solidarité (Pacs) [online]. Service-Public.fr [cit. 1.8. 2013]. Dostupné na <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

¹⁴⁷ tamtéž

¹⁴⁸ Code civil, article 1400

¹⁴⁹ Code civil article 515-5

Stejně tak jako je možné ve francouzském právním řádu modifikovat SJM, tuto možnost mají i strany, které uzavřely PACS ve vztahu k jejich majetku. Změnit zákonný režim separace majetku, lze buďto přímo v původní dohodě ještě před registrací paktu, nebo modifikací obsahu původního paktu. Partneri si tedy mohou dojednat, že jejich majetek bude podléhat režimu neděleného majetku, který získají jednotlivě nebo společně po zaregistrování dohody. Znamená to tedy, že na majetku připadá každému stejný spoluvlastnický podíl, pokud se jeden vůči druhému partneru nedovolá, že podíly jsou nerovné.¹⁵⁰ Není-li stanoveno něco jiného v dohodě, každý z partnerů je správcem spoluvlastnictví. Pro účely této správy mohou partneri uzavřít dohodu, za podmínek ustanovení o správě spoluvlastnictví,¹⁵¹ o výkonu jejich práv. Pod sankcí nemožnosti uplatnění námitek, musí být dohoda o správě publikována v katastru nemovitostí (fichier immobilier), týká-li se majetku, který podléhá zápisu.¹⁵²

Po modifikaci smlouvy není majetek ve spoluvlastnictví bezvýjimečně. Některé věci zůstávají ve výlučném vlastnictví bez ohledu na obsah dohody. Jedná se například o:

1. majetek vytvořený včetně příslušenství
2. věci osobního charakteru
3. majetek nebo jeho části nabyté z prostředků, které náležely některému z partnerů již před zaregistrováním původní nebo modifikované.
4. majetek nebo jeho části nabyté z prostředků, které byly nabyty darováním nebo děděním¹⁵³

Partneri, kteří jsou vázání paktem solidarity, mohou jejich dohodu upravit nejen v oblasti majetkových režimů, ale mohou si sjednat jakékoli úpravy. Podmínkou je pouze vzájemný souhlas s obsahem dohody. Takovouto modifikaci je třeba adresovat úředníku specializovanému soudu prvního stupně nebo notáři, který přijal původní dohodu. Po ověření upravené dohody je zaregistrována a potvrzena úředníkem nebo notářem. Notář navíc vydá potvrzení.¹⁵⁴

6.5 Zánik PACS

Rozlišujeme několik způsobů zániku paktu solidarity. PACS zaniká v případě že, jeden z partnerů zemře. Zaniká rovněž uzavřením manželství mezi partnery, nebo pokud

¹⁵⁰ Code civil article 515-5, Pacte civil de solidarité (Pacs) [online]. Service-Public.fr [cit. 1.8. 2013]. Dostupné na <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

¹⁵¹ tamtéž article 1873

¹⁵² tamtéž article 515-5-3

¹⁵³ tamtéž article 515-5-2

¹⁵⁴ Pacte civil de solidarité (Pacs) [online]. Service-Public.fr [cit. 1.8. 2013]. Dostupné na <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

uzavře manželství jeden z páru.¹⁵⁵ Stejně tak dojde k zániku na základě dohody mezi partnery nebo jednostranným rozhodnutím jednoho z páru.¹⁵⁶

1. V případě smrti jednoho z páru nastávají účinky zániku ke dni smrti partnera. Příslušný matrikář (l'officier de l'état civil) informuje úředníka specializovaného soudu prvního stupně nebo notáře, u kterého je registrován pakt, o smrti jednoho z páru. Matrikář je příslušný, pokud je u něj uložen rodný list nebo úmrtní list. Notář nebo úředník zaregistruje zánik PACS a informuje o tom pozůstalého partnera.

2. PACS zaniká uzavřením manželství. Účinnost zániku nastává ke dni uzavření manželství. Matrikář, u kterého je uložen rodný list nebo oddací list, informuje úředníka specializovaného soudu prvního stupně nebo notáře, který zaregistroval PACS, kteří provedou registraci zániku PACS a informuje oba partnery.

3. Partneři se mohou na zániku také písemně dohodnout. Tuto dohodu jsou povinni buďto přinést osobně nebo zaslat doporučeně úředníku specializovaného soudu nebo notáři, který zaregistroval PACS. Pokud je zaslána dohoda pomocí kurýra je třeba k ní přiložit dokument osvědčující identitu partnerů. Poté notář nebo úředník provedou registraci zániku a předají nebo zašlou partnerům potvrzení o zániku.

4. Zániku se může jednostranně dožadovat i jeden z partnerů. Druhému partneru své rozhodnutí doručuje prostřednictvím soudního vykonavatele (huissier de justice). Soudní vykonavatel kopii tohoto rozhodnutí předá nebo zašle příslušnému notáři nebo soudnímu úředníku, kteří poté zaregistrují zánik PACS a informují partnery. Tento zánik je účinný ke dni registrace zániku. Osoba, která žádala o zrušení PACS má možnost ověřit si z matrikáře, zda byl zánik PACS zaznamenán v rodném listu.¹⁵⁷

Dojde-li k zániku PACS mezi partnery, kteří žijí v zahraničí, jejich dohoda nebo jednostranný úkon je třeba adresovat francouzské ambasádě nebo konzulátu.¹⁵⁸

Ukončení PACS vede také k vypořádání práv a povinností mezi partnery (již není třeba vzájemné pomoci a majetkové podpory). V případě nesouhlasu partnerů mají možnost obrátit se na specializovaný soud prvního stupně, na samosoudce, jež má na starosti rodinné záležitosti, aby rozhodl o důsledcích rozpadu PACS a případné náhradě škody.¹⁵⁹

¹⁵⁵ právo uzavřít manželství mohou ve francii jak osoby pohlaví různého, tak osoby pohlaví stejného

¹⁵⁶ Code civil, 515-7

¹⁵⁷ Code civil, article 515-7, Circulaire n° 2007-03 CIV du 5 février 2007 relative à la présentation de la réforme du pacte civil de solidarité

¹⁵⁸ Pacte civil de solidarité (Pacs) [online]. Service-Public.fr [cit. 1.8. 2013]. Dostupné na

<http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

¹⁵⁹ Code civil, article 515-7

6.6 PACS a dědění

Jak bylo výše řečeno, následkem smrti jednoho z partnerů pakt solidarity zaniká. Soudní úředník nebo notář, kteří registrovali dohodu, následně po zániku informují matrikáře, u kterého je uložen úmrtní list. Úředník nebo notář zaregistrují zánik partnerství a učiní kroky ke zveřejnění, a to zaznamenáním zániku do rodného listu partnera. Jde-li o případy, kdy je jeden z partnerů osoba narozená v cizině, která je zároveň cizincem, zaznamenává se zánik do registru, který je vedený u obecného soudu prvního stupně v Paříži.¹⁶⁰

Osoby vázány paktem občanské solidarity jsou z hlediska dědického práva považovány za třetí osoby. Což znamená, že pokud není sepsána závěť, nejsou zákonnými dědici. V závěti může být veškerý majetek odkázán druhému partneru, ale pouze pokud neexistují neopominutelní dědicové (potomci). V opačném případě nesmí partnerova část překročit tu část majetku, o níž lze pořizovat nebo kterou lze libovolně darovat (quotité disponible).¹⁶¹

¹⁶⁰ Pacte civil de solidarité (Pacs) [online]. Service-Public.fr [cit. 1.8. 2013]. Dostupné na <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

¹⁶¹ tamtéž

7. Jiné formy soužití osob stejného pohlaví ve Francii

7.1. Konkubinát

Dalším formou soužití osob stejného pohlaví je nemanželské soužití neboli konkubinát, který francouzský právní řád výslovně upravuje. Jedná se o soužití dvou osob pohlaví různého nebo pohlaví stejného. Vyznačuje se společným životem, stabilitou a kontinuitou.¹⁶² Pár může prokázat, že žije v konkubinátu certifikátem o konkubinátu.¹⁶³

Konkubinát nemá příliš velký vliv na vztahy mezi osobami v páru na rozdíl od manželství nebo PACS. Určitý vliv má konkubinát v případě, že se v tomto vztahu narodí dítě, což ovšem pro homosexuální páry není příliš důležité.¹⁶⁴ Pokud jde tedy o rozdíl mezi konkubinátem a PACS, v případě nemanželského soužití jde především o faktický stav, ale PACS je stav, který nenastává pouze z titulu společného soužití.

7.2. Manželství

V nedávné době byl v nedávné době učiněn významný krok ke zrovnoprávnění homosexuálních a heterosexuálních párů. Došlo ke změně občanského zákoník zákonem č. 2013-404 ze 17. května 2013, kterým se povoluje uzavřít manželství páru stejného pohlaví, čímž byly homosexuální vztahy postaveny na roveň vztahům heterosexuálním.

Manželství mohou uzavřít dvě osoby, jestliže dosáhly alespoň 18 let věku. Osoby mladší mohou uzavřít manželství pouze v závažných případech s povolením státního zástupce. Snoubenci musí učinit souhlasný projev vůle, jinak není manželství uzavřeno. Zakazuje se dvojí bigamie. To znamená, že nemůže vstoupit do manželství osoba, která již uzavřela jiné dle francouzského nebo zahraničního právního řádu.¹⁶⁵

Na rozdíl PACS se uzavírá manželství slavnostně, veřejně před matrikářem. Tak jako je tomu u PACS, příbuzenství tvoří překážku uzavření manželství. CC vyjmenovává, se kterými příbuznými, je zakázáno manželství uzavřít a dokonce připouští prezidentskou výjimku. Je tedy zakázáno uzavřít manželství s příbuzným v řadě přímé tedy s předky a potomky, s kolateráty, konkrétně mezi sestrou a bratrem a v důsledku novelizace jsou výslovně zakázán

¹⁶² Code civil, article 515-8

¹⁶³ Pacte civil de solidarité (Pacs) [online]. Service-Public.fr [cit. 1.8. 2013]. Dostupné na <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

¹⁶⁴ vliv na narození dítě má konkubinát hlavně z hlediska vyživovací povinnosti, kterou má bez dalšího po narození dítěte matka, ale v případě otce je třeba aby dítě uznal za své zdroj: <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

¹⁶⁵ Code civil, article 145,146,147

sňatek mezi bratrem a bratrem a mezi sestrou a sestrou. Zakázán je i sňatek mezi tetou a neteří či synovcem, stejně tak s nimi nesmí do manželství vstoupit strýc.¹⁶⁶

Co se majetkových poměrů týče, manželům vzniká SJM, ale pouze v případě, že neuzavřou manželskou smlouvu.

7.2.1. Osvojení párem stejného pohlaví

Významným důsledkem homosexuálního sňatku je mimo jiné možnost osvojení dětí. Obecně se podmínky adopce ve francouzském právním řádu rozlišují podle toho, zda osoby žijí v manželství, konkubinátu nebo zda jsou samy. V případě manželství je nutné, aby trvalo nejméně dva roky, oba manželé musí mít více než 28 let. Žádost podaná jedním u manželů lze jen se souhlasem druhého s výjimkou adopce dítěte druhého manžela. Věkový rozdíl mezi dítětem a manželem musí být nejméně 15 let. Osoba žijící v konkubinátu nebo vázána PACS, může také adoptovat dítě samostatně, ale není možné takto učinit v páru.¹⁶⁷

Několik let před novelou CC a povolení sňatků homosexuálů včetně adopce, musel ESPL řešit spory o osvojení dětí homosexuály. V případě Fretté proti Francii šlo o zamítnutí adopce. K zákazu adopce dle rozhodnutí protože „výběr jeho životního stylu nezajišťoval dostatečné záruky, že dítěti poskytne vhodný domov z hlediska výchovného, psychologického a rodinného prostředí.“ Podle stěžovatele ale šlo o zásah do práva na soukromý a rodinný život. ESPL jeho názor nesdílel a uvedl, že neexistuje shoda v názoru o vlivu na výchovu dětí homosexuálními páry, jako primární vyzdvihl zájem dítěte a rozhodl, že zde nejde o porušení zákazu diskriminace na základě sexuální orientace.¹⁶⁸

Své stanovisko ESPL přehodnotil v případě E.B. proti Francii. V tomto případě se jedná o stěžovatelku a její přítelkyni. Stěžovatelka požádala o adopci dítěte. Přítelkyně stěžovatelky sice neprojevila nesouhlas s adopcí, ale ani se do ní nijak nezapojovala a tvrdila, že jde o osobní záležitost stěžovatelky. Adopce nebyla stěžovatelce povolena, protože v jejím okolí byl nedostatek mužského prvku a také z důvodu existence její přítelkyně. ESPL rozhodl, že odmítnutí adopce ze zmiňovaných důvodů je diskriminační, protože vnitrostátní orgány posoudili věc adopce v souvislosti se sexuální orientací stěžovatelky, což je nepřipustné dle Úmluvy.¹⁶⁹

Otázky adopce, tentokrát v případě, kdy jeden z partnerů chce adoptovat dítě druhého, se zabýval ESPL v případě Gas a Dubois proti Francii. Šlo o případ dvou stěžovatelek, které

¹⁶⁶ Code civil, article 161,162

¹⁶⁷ tamtéž article 343 až 345, 360, 361

¹⁶⁸ ESPL: Rozsudek ze dne 26. května 2002, č. 36515/97, Fretté v. Francie

¹⁶⁹ ESPL: Rozsudek ze dne 22. ledna 2008, č. 43546/02, E. B. v. Francie

spolu uzavřely PACS. Jedna z páru podstoupila umělé oplodnění od anonymního dárce spermatu a narodilo se jí dítě. Její partnerka požádala o prosté osvojení. U prostého osvojení ztrácí biologičtí rodiče rodičovskou odpovědnost s výjimkou případů, kdy si dítě adoptuje manžel biologického rodiče. Tato adopce povolena nebyla, protože se nejednalo o manžele a druhá stěžovatelka by ztratila právě rodičovskou zodpovědnost, což nebylo v zájmu dítěte a ani samy stěžovatelky tento účinek nezamýšlely, protože dítě chtěly společně vychovávat. Zde se nejedná o diskriminaci z důvodu odlišné sexuální orientace. Rozdílné zacházení jde o páry manželské a páry, které uzavřely PACS. Vzhledem k tomu, že PACS mohou uzavřít ve Francii i osoby různého pohlaví, nelze tento případ považovat za odlišné zacházení kvůli orientaci.¹⁷⁰

Je tedy zřejmé, že Francie přistoupila k nové úpravě manželství i adopcí homosexuálními páry mimo jiné také na základě několikaleté rozhodovací praxe ESPL.

¹⁷⁰ESPL: Rozsudek ze dne 15. března 2012, č. 25951/07, Gas a Dubois v. France

8. Srovnání registrovaného partnerství v ČR a PACS

Registrované partnerství i PACS jsou instituty, které umožňují párům stejného pohlaví legalizovat svůj vztah. V úpravách obou můžeme nalézt jak společné, tak rozdílné znaky. Prvním zajímavým rozdílem je doba přijetí úpravy. Francie je známá svojí benevolentním přístupem k homosexualitě, proto také k přijetí úpravy paktu občanské solidarity přistoupila o mnoho let dříve v roce 1999. V České republice byl zákon přijat až v roce 2006. Francie navíc od roku 2013 umožnila uzavřít manželství, o čemž se v ČR prozatím neuvažuje. Dalším projevem liberálnějšího přístupu francouzského zákonodárce je fakt, že zařadil PACS přímo do Občanského zákoníku. V ČR k tomu měl zákonodárce příležitost nedávno, při rekodifikaci soukromého práva. V původním návrhu registrované partnerství v novém občanském zákoníku bylo, ale v konečné a platné úpravě chybí a je ponecháno v samostatném zákoně vedle nového soukromoprávního kodexu.

Dalším rozdílem v obsahu těchto institutů se týká samotných osob, které jej chtějí využít pro úpravu svého budoucího života. Ve Francii mohou uzavřít PACS i páry různého pohlaví a také jej tyto páry využívají daleko více, na rozdíl od registrovaného partnerství, které je určeno pouze osobám pohlaví stejného. Podmínky, které musí splňovat osoby, jako jednotlivci, jsou téměř stejné v obou úpravách. Vždy se musí jednat o dvě fyzické osoby, které dosáhly nejméně 18 let věku, jsou zletilé. Je vyloučeno snížení věkové hranice pod 18 let i emancipace, což bude platit i do budoucna v ČR. Je nutná fyzická přítomnost obou partnerů. Registrovaným partnerem musí být navíc osoby plně svéprávná. Ve Francii mohou za určitých okolností uzavřít PACS i pokud jsou v opatrovnictví nebo pod poručenstvím.

PACS vzniká zaregistrováním smlouvy, která obsahuje vůli obou partnerů jej uzavřít. Lze ji předložit buďto u úředníka soudu specializovaného soudu prvního stupně nebo u notáře, v obvodu, kde partneři rozhodli umístit své společné bydlení. U nás v České republice spadá registrace partnerství do působnosti příslušných matričních úřadů v kraji dle trvalého pobytu, kde pár projeví svoji vůli k registraci partnerství. Není třeba slavnostního obřadu, ani přítomnosti svědků, lze jej tedy uzavřít stejně diskrétně jako ve Francii.

Podobné jsou i překážky, které způsobují neplatnost PACS respektive registrovaného partnerství. Vždy je překážkou příbuzenství v řadě přímé. Partnerství tedy nemůže vzniknout mezi ascendenty a descendenty. Dále překážka vznikne mezi kolateráty. Nicméně PACS je omezeno více, protože pro kolateráty je zakázáno jej uzavřít až do třetího stupně, kdežto u registrovaného partnerství je překážka jen mezi sourozenci. PACS je navíc omezeno i pro „alliés“, příbuznými na základě sňatku. V obou případech nesmí být žádná osob již vázána

trvajícím manželstvím nebo registrovaným partnerství, respektive PACS. Jak již bylo naznačeno výše neplatnost je způsobena i nedostatkem 18 let věku a v případech, kdy není jeden z partnerů plně svéprávný.

Obsah práv a povinností se v obou úpravách podobá. Partneři mají povinnost vzájemné pomoci, ve francouzské úpravě je uvedena materiální podpora, která je v podstatě obsažena ve vyživovací povinnosti mezi partnery v české právní úpravě. Partnerům nevzniká společné jmění manželů. Ve Francii funguje princip separace majetku po vzniku PACS, ale je výslovně stanovena možnost modifikace majetkového režimu na režim neděleného majetku. V české úpravě se řídí majetkový režim úpravou v občanském zákoníku o vlastnictví, pokud jde o osobní majetek a o spoluvlastnictví pokud jde o majetek nabytý společně partnery.

Pokud jde o vztahy nájmu k bytu a nejedná se o společný nájem bytu, je po smrti jednoho partnerů v paktu solidarity bez dalšího novým nájemcem, přechází na něj nájemní smlouva. V české právní úpravě v těchto případech má za života partnera, který je nájemcem, druhý partner právo užívat byt, a v případě jeho smrti právo nájmu bytu zaniká, čemuž se dá předejít smlouvou o společném nájmu bytu. Nájem bytu přechází pouze v případě, že partner prokáže, že žil v době úmrtí s partnerem ve společné domácnosti a nemá vlastní byt. Stejně podmínky jsou stanoveny v NOZ.

S majetkovými vztahy úzce souvisí i dědění. Kritizovanou částí úpravy PACS je právě fakt, že partner není zákonným dědicem. Aby měl nárok na pozůstalost, je třeba, aby byl uveden v závěti druhého partnera. Naopak česká úprava přiznává partneru i postavení zákonného dědice. Je dokonce postaven na roveň manželu.

Přestože PACS je také určeno párům stejného pohlaví, jedná se spíše o institut sui generis speciálně upraven jen ve Francii. V několika částech se následky přijetí této smlouvy shodují s následky uzavření registrovaného partnerství v ČR, nicméně toto je určeno výlučně pro homosexuální páry.

9. Závěr

Jak v případě registrovaného partnerství, tak v případě paktu občanské solidarity, jde o významné soukromoprávní instituty. Oba pojmy však nejsou, co do obsahu práv a povinností nebo právních následků pro partnery zcela totožné. Úprava PACS má ve Francii delší tradici, k jejímu přijetí došlo již v roce 1999. Francouzská společnost má celkově liberálnější přístup k homosexualitě a vztahům stejnopohlavních párů. Proto bylo také v nedávné legalizováno manželství párů stejného pohlaví včetně možnosti adopce dítěte. V České republice byla sama homosexualita až do roku 1961 trestná. Po její dekriminalizaci a po roce 1989 docházelo k prvním pokusům o uzákonění svazků stejnopohlavních párů. K tomu došlo v roce 2006, kdy se český zákonodárce na rozdíl od Francie přiklonil k registrovanému partnerství. V obou úpravách se jeví problematičtější vliv na majetkové právní vztahy. Páru nevzniká společné jmění jako je tomu u manželů, což je projevem vůle zákonodárce nestavět partnery na roveň manželského páru. Další problematickou oblastí je dědění. V českém právním řádu je zvoleno lepší řešení, kdy je partner řazen do první a druhé dědické skupiny, má tedy nárok na pozůstalost i v případě neexistence závěti. Výkladový problém dědické nezpůsobilosti v případě trestného činu proti partneru je vyřešen v Novém občanském zákoníku. Ve Francii není zákonným dědicem partnerem vůbec, což dle mého názoru není ideální řešení. Nicméně je zjevné, že díky úpravě manželství homosexuálů ve Francii nebude uzavíráno PACS do budoucna příliš často, takže zde jsou jak majetkové tak dědické vztahy řešitelné touto cestou. V českém právním řádu páry stejného pohlaví prozatím manželství uzavírat nemohou, ale aktuálně se řeší otázky osvojení nezletilých dětí, kdy návrh novely zákona byl již předložen. Do té doby je registrované partnerství pro české homosexuální páry jedinou možností jak legalizovat svůj vztah.

Přílohy

Příloha č. 1

Příslušné matriční úřady, před kterými lze učinit prohlášení

1. Hlavní město Praha - Úřad městské části Praha 1
2. Středočeský kraj - Magistrát města Kladno
3. Jihočeský kraj - Magistrát města České Budějovice
4. Plzeňský kraj - Úřad městského obvodu Plzeň 3
5. Karlovarský kraj - Magistrát města Karlovy Vary
6. Ústecký kraj - Úřad městského obvodu Ústí nad Labem-město
7. Liberecký kraj - Magistrát města Liberec
8. Královhradecký kraj - Magistrát města Hradec Králové
9. Pardubický kraj - Magistrát města Pardubice
10. Vysočina - Magistrát města Jihlava
11. Jihomoravský kraj - Úřad městské části Brno-střed
12. Olomoucký kraj - Magistrát města Olomouc
13. Moravskoslezský kraj - Úřad městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz
14. Zlínský kraj - Magistrát města Zlín

Příloha č. 2

VZOR 6

PROTOKOL O VSTUPU DO REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ

Dne

Před
(název příslušného matričního úřadu a místo vstupu do registrovaného partnerství)

Osoba, která vstupuje do registrovaného partnerství:

Jméno(a) a příjmení,
popř. rodné příjmení
..... totožnost
..... prokázána
datum a místo,
okres (stát) narození
..... rodné číslo
osobní státní
stav občanství

rodiče

otec – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení
..... datum narození
místo, okres (stát)
narození
matka – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení
..... datum narození
místo, okres (stát)
narození

Osoba, která vstupuje do registrovaného partnerství:

Jméno(a) a příjmení,
popř. rodné příjmení
..... totožnost
..... prokázána
datum a místo,
okres (stát) narození
..... rodné číslo
osobní státní
stav občanství

rodiče

otec – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení
..... datum narození
místo, okres (stát)
narození
matka – jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení
..... datum narození
místo, okres (stát)
narození

Protokol o vstupu do registrovaného partnerství

Před matrikářem: -----
(jméno, popř. jména a příjmení matrikáře přijímajícího prohlášení)

partneři souhlasně prohlásili, že spolu vstupují do partnerství a že jim nejsou známy okolnosti vylučující vstup do partnerství. Tím byly splněny podmínky, které vyžaduje český právní řád pro vznik registrovaného partnerství.

partner/ka -----
(podpis)

partner/ka -----
(podpis)

prohlášení přijal -----
(podpis)

tlumočník -----
(podpis)

Oznamovací povinnost splněna
dne:

Doklad o registrovaném partnerství vyhotoven
dne:

Doklady vráceny dne:

11. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura:

ELIÁŠ, K. a kol, *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012

FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: nakladatelství Jana Piszkiwicze, 2004, s. 83.

FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*, Argo, 1999, s. 155, ISBN80-7203-124-4

GREGOROVÁ, Z. - KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Nesezdané soužití v právním řádu ČR*, Právní rozhledy, 1998, č. 5

HRUŠÁKOVÁ, M a kol. *Zákon o rodině, komentář*. 4. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 2006

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2000

KNAPPOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné*, Praha: Aspi, 2005, s. 195-196

KOVÁŘOVÁ, D. *Rodina a výživné, Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. Praha: Leges, 2011, s. 54.

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika, CODEX*, 1997, s. 237-238

PILÁTOVÁ, Markéta. *Jura a Lama*. Praha: LePress, 2012

SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. 1. vydání. Brno: Host, 2012, s. 19-53.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 30-33.,

Literatura-články:

HOLUB, M. Registrované partnerství? Ani ryba ani rak. *Právní rozhledy*, 2006, č. 9

HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o registrovaném partnerství. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 37, č. 2, s. 18 – 24

VISIGNER, Radek. PACS – elegantia iuris nebo promarněná šance?. *Právní Rozhledy*, 23/2006, s. 847.

Prameny:

zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod

zákon č. 54/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 198/2009 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění zákona č. 86/1950 Sb. trestního zákon

zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník ve znění zákona č. 140/1961 trestní zákon

zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu ve znění pozdějších předpisů

Code civil des Français

ESPL: Rozsudek ze dne 15. března 2012, č. 25951/07, Gas a Dubois v. France

ESLP: Rozsudek ze dne 26. května 2002, č. 36515/97, Fretté v. Francie

ESLP: Rozsudek ze dne 22. ledna 2008, č. 43546/02, E. B. v. Francie

Vyhlášky, kterou se provádí zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, a kterou se mění vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje:

Jura a jeho dvě maminky [online] ceskatelevize.cz, 23.6. 2012 [25.7. 2013]. dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/183301-jura-a-jeho-dve-maminky/>,

ELBEL, Adéla. *Vydání gay pohádky Princ a Princ* [online] Hithit.com [25. 7. 2013]. dostupné na <https://www.hithit.com/cs/project/80/vydani-gay-pohadky-princ-a-princ?variant=a>

PROCHÁZKA, Ivo. Historie právních postojů k homosexualitě [online]. ecn.cz [cit. 15. 3. 2013] dostupné z <http://www.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>.

Registrované partnerství [online]. gay.iniciativa.cz [cit. 19. 4. 2013] dostupné z <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=74>.

Čtvrtek 25. října 2001 [online]. psp.cz, [cit. 19. 4 2013] <<http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/039schuz/s039242.htm>>

KLAUS, Václav. *Prohlášení prezidenta republiky Václava Klause na mimořádném tiskovém brífinku k zákonu o registrovaném partnerství* [online]. Klaus.cz, 16. 2. 2006 [cit. 25. 4. 2013] <http://www.klaus.cz/clanky/369>.

Évolution du nombre de mariages et de pacs conclus jusqu'en 2012 [online]. insee.fr [cit. 30. 7. 2013] .http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATTEF02327

Pacte civil de solidarité (Pacs) [online]. Service-Public.fr [cit. 1. 8. 2013]. Dostupné na <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1617.xhtml>

Beck-online. [online]. [cit. 2012-12-26]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

Sněmovní tisk 1080/0, část č. 1/4 Novela z. o registrovaném partnerství [online] www.psp.cz

[cit. 30. 7. 2013] dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1080&CT1=0>

Ostatní:

Circulaire n° 2007-03 CIV du 5 février 2007 relative à la présentation de la réforme du pacte civil de solidarité

Shrnutí (Abstrakt)

Diplomová práce obsahuje problematiku právní úpravy registrovaného partnerství v České republice a Paktu občanské solidarity ve Francii. Úvod je věnován základním pojmům a historickému vývoji postavení homosexuálů. Stěžejní část práce objasňuje pojem registrovaného partnerství, podmínky jeho vzniku a zániku, práva a povinnosti partnerů. Práce zohledňuje také vliv přijetí nové úpravy občanského zákoníku. Další kapitoly jsou věnovány úpravě PACS ve Francii a následnému srovnání těchto soukromoprávních institutů.

Klíčové slova

homosexualita, registrované partnerství, pakt občanské solidarity, rodina, manželství

Abstract

The thesis includes the problems of regulation of registered partnership in the Czech Republic and the Civil Solidarity Pact in France. The introduction is devoted to the basic concepts and historical evolution of homosexuals status. The main part explains the concept of registered partnership, the conditions of creation and termination, the rights and obligations of the partners. The work reflects the influence of the adoption of new rules of the Civil Code. Other chapters are devoted to the treatment PACS in France and the subsequent comparison of these private law institutes.

Keywords

homosexuality, registered partnership, civil solidarity pact, family, marriage

